

Přítomnost

ROČNÍK III

V PRAZE 28. října 1926

ZA Kč 2.—

Úhor KAREL ČAPEK

Technické myšlení V. VERUNÁČ

Člověk a nadčlověk F. PEROUTKA

Safety first, kapitola o leteckých neštěstích

Galerie advokátů II JAR. KOLMAN-CASSIUS

Psychologie boxu

O starém a novém bydlení

Přítomnost

nezávislý týdeník

vychází

ve čtvrtek dopoledne

v nakladatelství fy. Fr. Borový v Praze-II.,

Jindřišská ul. 13, tel. *295-41, 312-34.

Předplatné

na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—,

na čtvrt roku Kč 25.—

Jednotlivá čísla po Kč 2.—

Za redakci odpovídá

Ferdinand Peroutka

Tiskne Edvard Leschinger Praha II., 624

NOVÉ SVAZKY ROMÁNOVÉ KNIHOVNY

„VÍR“

právě vyšly!

AMERIKA Upton Sinclair:

METROPOLE.

Román ze života amerických miliardářů.
Přeložil St. V. Klíma. — Upravil K. Teige. — Kč 27.—.

ANGLIE Augustus Muir:

TŘETÍ VÝSTRAHA.

Detektivní román.
Přeložil St. V. Klíma. — Upravil Josef Čapka. — Kč 27.—

MEXIKO Harvey Fergusson:

KREV DOBYVATELŮ.

Mexický román.
Přeložil St. V. Klíma. — Upravil V. Mašek. — Kč 18.—.

ČSR. Leda:

ZEMSKÝ RÁJ NA NEBI.

Satiricko-humoristický román.
Upravil Jos. Lada. — Kč 22.—.

Všechny svazky jsou vzorně vytištěné!

Na skladě u všech knihkupců neb přímo v
nakladatelství **VÁCLAV PETR**, Praha II., Lützowova 27.

Právě vyšel nejnovější svazek

ROMÁNŮ A POVÍDEK M. JÓKAIÉ:

POLITICKÉ MODY

500 stran za 24.— Kč.

U všech knihkupců a v nakladatelství

FR. BOROVÝ, PRAHA.

Čtete! Čtete! **Sever a Východ**

Umělecká revue.

Číslo 4 Kč.

Redakce: Dr. Jos. Knap, V. Prokúpek,
F. Křelina, Jan Knob.

Kruh spolupracovníků: Jan Bartoš, B. Benešová,
K. Biebl, J. B. Čapek, J. Čarek, K. Erban, D. Fraenkl,
O. Fischer, S. Hanuš, J. Hilbert, J. Hora, J. Kopta,
F. Kovárna, J. Kratochvíl, M. Majerová, R. Medek,
J. Opolský, A. M. Piša, M. Rutte, K. Sezima, A. Sova,
A. Stašek, Fr. Šrámek, A. M. Tilschová, V. Vančura a j.
Pro příští čísla připraveny studie předních zahraničních
kritiků psané pro S. a V. Vzorová úprava - grafické přílohy.

Edice S. a V.:

1. Karel Erban: Chudý stůl . . . . . 9 Kč
  2. Josef Knap: Cesty a vůdcové . . . . . 10 "
  3. Jan Opolský: Malé prósy . . . . . 9 "
  4. J. V. Sedlák: Čekanky . . . . . 9 "
  5. Josef Kopta: Korál na skále . . . . . 14 "
  6. Václav Prokúpek: Eva a bůh . . . . . 17 "
  7. Zdeněk Ron: Proudý a přístavy . . . . . 14 "
  8. Jan Bartoš: Hercovo tajemství . . . . . 9 "
  9. Fr. Křelina: Pálnoční svitání . . . . . v tisku
  10. Jos. Kopta: Chlapec a svět . . . . . v tisku
- souborné dílo Bož. Benešové a Jana Opolského.

NAKLADATELSTVÍ MÜLLER A SPOL.
TURNOV.

K dostání u všech knihkupců.

Přítomnost

ROČNÍK III.

V PRAZE 28. října 1926.

ČÍSLO 42.

Politika

Karel Čapek:

Úhor.

Je slušno čas po čase, zejména v den výroční, si vzpomenout v dobrém, co bylo uděláno; vždycky zůstane nějaká hromádka toho, co trvá a počítá se k dobrému této republice a nám všem; za osm let těch osm hromádek vydá už pořádnou kupu. Měl by se vyskytnout, kdo by nám kus po kuse, ničeho nezapomínaje, připamatoval, co všechno jsme dostali, jaké všelike a hojně zákony, svobody, instituce, řády, výhody, smlouvy, úpravy, dodatky, ústavy, úřady, požitky, reformy a jak se to všechno jmenuje. Obyčejně zapomínáme jedno pro druhé; je toho odhlasováno tolik, že skoro ztrácíme přehled. Pravděpodobně je v tom všem veliký kus pokroku; snad je ho naděláno víc než za ta léta jinde.

Ale teď se podívejme, co všechno po člověku zůstává; nejsou to jenom jeho činy. Po tátovi v rodině nezůstane jen to, co vydělal, ale i to, jak se choval, jak byl živ, jaký rád dal všemu, co dělal. Po politikách nezůstávají jen zákony, které odhlasovali, ale i zvyky, které vtiskli svému konání. Ani se nebudu řečnický ptát, je-li úroda našich politických zvyků stejně vydatná jako úroda našich politických činů; je to úhor. Každý politický skutek, který se stal, je možno chválit nebo aspoň po nějaké stránce hájit; ale myslím, že by se žádný z našich politiků neuvolil být advokátem našich politických zvyků. Nanejvýš by začal něco omluvně povídat, že jsme mladá demokracie, že teprve začínáme, že jsme ještě nevytvořili pevných forem a kdesi cosi. Jenže to právě není žádná omluva. Začátek není tak těžký proto, že je to začátek, nýbrž proto, že je strašně závazný. Začínat není těžké; těžké je začínat pořádně. Přestaňme se už omlouvat tím, že jsme mladá demokracie; nespádli jsme přece v roce osmnáctém do střední Evropy odněkud z kosmických mlhovin. Neodvolávejme se napořád na dětské nemoci; viděl jsem už hromadu našich politických lidí, ale žádný z nich mi nepřipomínal malé a nevinné robátko podrobené božci nebo spalničkám. Dětské nemoci jsou velmi trapné, konstatujeme-li je u dorostlých a vážných mužů. I když říkáme, že naše demokracie je v plenkách, neznamená to, že pan poslanec X je v plenkách nebo že pan Y ještě není vázán ohledy, které platí pro gentlemany od šesti let nahoru. Náš stát je sice mladý, ale lidé, kteří se v něm nejvíce ohánějí, nejsou většinou nijak nápadně mladí. Můžeme omlouvat poměry, ale nemůžeme omlouvat lidi. Poměry celkem za nic nemohou, ale lidé mohou za poměry, které jsou.

Dejme tomu, vychází u nás tiskovina, která by všude ve světě byla bez okolků považována za petrolejnickví. Takové věci vycházejí všude; ale je naší domácí zvláštností, že tento opeslý tisk vychází v tiskárně, která má správnou radu, v jejímž čele sedí politik,

bývalý ministerský předseda a vůdce strany. Je prostě úžasné (abych užil oblíbeného rčení dotyčného politika), že tento muž a jeho okolí si neuvědomují společenskou nemožnost, které se dopouštějí. Je prostě úžasné, jaká nejistota nebo ledabylost je u nás ve věcech osobní odpovědnosti. A »to volá k pánubohu«, jak málo záleží veřejně činným lidem na tom, zadají-li si trochu a s kým.

Nebo propukne aféra, v jejímž průběhu se ukáže, že hlavní osoba lže jako cikán. I to se může přihodit kdekoliv; ale troufám si říci že nikde ve světě by se nemohlo stát, že by osoba chycená při lži nebyla — třeba mlčky a diskretně — odsunuta ze společenského dosahu, jak žádá samo milosrdenství. Všude ve světě by každý slušný člověk považoval za samozřejmé, že z takového usvědčení plynou jisté neodvratné důsledky. Jen velmi nečisté plebejství se může tvářit, že to nic není; a jen naprostý a zrovna zoufalý nedostatek zvykového kodexu může způsobit, že lidé normálních instinktů ztrácejí v politice měřítko, bez kterých by se v soukromém životě nemohli obejít.

Takto bychom mohli probrat snad všechny politické aféry, kravaly, konflikty a polemiky; všude bychom — vedle meritorní stránky — našli tu podivnou nejistotu, jak se má na věci reagovat s hlediska obyčejné zvykové slušnosti. Bohudík, není u nás sice anarchie ve veřejných řádech; ale za to je u nás anarchie ve veřejných zvycích. Lidé, kteří neokřikli žurnalisty útočící na presidenta, okřikovali presidenta, když na ty útoky řekl své námitky. Nevoláme tu po censure policejní, nýbrž po daleko bezpečnější a přísnější censure zvykové. Senát chce suspendovat svého předsedu ne proto, že by konal špatně svůj úřad, nýbrž proto, že není z dočasné většiny, a přes to, že o jeho úřadě byla učiněna jakási smlouva; nikdo se v tu chvíli neptal, jaký nemožný zvyk by tím byl instalován. Špatné zvyky jsou horší než špatné zákony; špatný zákon se může kdykoliv zrušit nebo novelisovat, ale špatné zvyky trvají a nedají se zrušit nějakým hlasovacím prostocvikem. To znamená, že máme být neobyčejně úzkostliví ve všem, co se může stát zvykem. Generál z čehosi obviněný se neobrací k vojenským instancím, nýbrž do novin; a ty noviny nenapadne, jaký povážlivý zvyk nekázně tím zavádějí. Vůbec noviny jsou vedle parlamentu zrovna rezervací špatných zvyků. Novinářské polemiky, novinářská nevážnost k pravdě a novinářská neslušnost jsou asi tak tou nejhorší ukázkou moresů, kterou náš život poskytuje. Drzost, neloyalnost, anonymita, která vylučuje osobní odpovědnost, ochota obrátit na čtyřáku, mstivost, otrocká závislost, — hleďte, kde mezi lidmi byste našli horší návyky než na těch potištěných papírech, které denně vykonávají nějaký vliv na tak zvané veřejné mínění. Ale veřejné mínění je celkem bublina; povážlivější jsou zvyky, které se takto šíří. V posledních měsících jsme mohli skoro s hrůzou měřit úroveň politických zvyků; nestačí-li tyto zkušenosti k tomu, abychom se otráslí a počali to zkoušet s nápravou, pak nám bude snad jednou zažít věci ještě ostudnější.

Náprava, to se lehko řekne; ale rádi bychom věděli, jak do ní. Po mém není jiné cesty než jedna velice stará: starat se víc o to, co se sluší a co se nesluší. Nespadli jsme z nebeských mlhovin, ale vyrostli jsme skoro všichni zdola; řekněme si upřímně, že celkem jsme národ povýšenců. Opustili jsme zvykový řád lidového života, ale nenavykli jsme si řádu jinému; z našich lakýrek čouhá onuce. Není to hanba být povýšencem; ale zavazuje to k velké přísnosti k sobě a k velmi živému vědomí, že si máme dát na sebe a své chování obzvláštní pozor. Musíme být dvojnásob opatrní, protože jsme v podstatě nejistí; příliš lehko něco ztrácíme: buď vlastní hrdost nebo slušnost k druhým. Sedli jsme k tvoření reforem a zákonů, ale při tom jsme zapomněli na stejně podstatnou věc: na tvoření zvyků; chcete-li to slovo, tedy na tvoření tradic. A je-li před námi jen pár dní klidu nebo čekání, použijme jich k tomu, abychom revidovali své zvyky.

Paul Lombard:

Malá rozprava o parlamentní výmluvnosti.

Všeobecné pojmy.

Byly doby, kdy se v divadle dařilo výpravným hrám, kde stálo, aby padesát postav přešlo několikrát za sebou před malovanou dekorací, a byla vyvolána představa velké armády. Na neštěstí znemožnilo zvýšení požadavků režie tuto výpravu, a divadlo skomírá v dětinskostech bezdůvodných intrik a jednotvárnosti zvláštních případů.

Podobný zjev zatemňuje slávu parlamentů, které již neznají ani jména toho, o kterém se mluví, ani toho, ke komu se obracejí jejich kázání. Neboť odstraňujeme jako nehodné poslaneckého titulu ty, kteří se zaměstnávají výlučně záležitostmi svého okresu, a v potřebě úvěru ve prospěch obyvatelstva ochuzeného živelnými pohromami, nedostatečnou natalitou nebo vzrůstem populace nepředvídanými statistikami, nalézají příležitost k příliš lehkému soucitu nebo nevhodnému zablýsknutí se.

V Anglii je zvykem svádět všechno na pouliční dav. Bohužel je to již postup zastaralý od té doby, co předpisy veřejných ulic nutí chodce jít přednášet do kavárny, když je na ulici jeho zdraví ohroženo šedesátipětí kilometrovou rychlostí za hodinu.

Zlo pochází také z toho, že již není lidu. Válka jej zabila. Zákopy pohřbily barikády. Tomu zjevu se dostalo docela nečekaného parlamentního posvěcení.

Dříve končili řečníci svou řeč výkřikem přízpůsobeným jejich politické orientaci:

»At žije republika! Lid je s námi!«

»At žije král! Lid je s námi!«

»At žije císař! Lid je s námi!«

»At žije sociální revoluce! Lid je s námi!«

Dnes již lid zmizel. Závěr parlamentních řečí se změnil podle cílů jednotlivých skupin:

»Zaplatme dluhy! Amerika je s námi!«

»Uzavřeme mír! Anglie je s námi!«

»Sjednejme hospodářskou smlouvu! Německo je s námi!«

»Uskutečňme peněžní jednotu! Belgie je s námi!«

Číslice a obchodní smlouvy dokázaly marnost řečnického úsilí. Střízlivé obchodní debaty sesměšnily idealistické výklady. Národní život byl přemožen mezinárodní činností. Společnost Národů pohltila parlamenty.

Parlamentní hantýrka jako jedno z krásných umění.

Moudrost radí neklást nikdy váhu na větu, která vyplyne z parlamentních úst. V tomto oboru je všechno otázkou osobní ceny, příležitosti, ovzduší.

V dubnu 1897 byl Clemenceau nařčen, že obchoduje se svým mandátem, i povstal a promluvil naplno s důrazem na každé slovo. »Já vám povídám, že již nebudu déle mlčet. Vy jste uvedli přesný čin, dobrá; přineste svou obžalobu, at se může posoudit, at víme, odkud pochází, jak jste k ní přišli, jak zní, kdo ji napsal, a co chce říci.«

Naopak zase je tu věta, která prozrazuje úsilí, jejíž slova se seřazují těžkopádně. Jakoby pocházela od lidového řečníka. A přece je to věta mistra francouzské tribuny: Aristida Brianda. Co chce říci? Že není nikdo ve sněmovně schopen spáchat vědomě zlý čin. Ta krátká řeč by mu mohla sama vyplynout z úst. Ale sněmovna se pustila do zmateného sporu, ve kterém je ohrožena autorita vlády. Jde o to, soustředit rozptýlenou pozornost. Práví tedy Briand: »V celém tomto shromáždění nemůže být, at je politická vášeň jakkoli silná, jediný člověk, který by neodmítl spáchat smrtelnou nespravedlivost, kdyby byl jist, že se jí dopustí tím, když se jistým způsobem otočí.« (Journal Officiel. 18. března 1926.)

Všechna taktika se skrývá za touto těžkopádnou výmluvností. Krátká věta se ztrácí, když je shromáždění rozčleneno. Naopak dlouhá věta vyvolá ticho. Podrážděné posluchačstvo chce vědět, nezůstane-li řečník vězet. Vítá ho týmž mlčením, jaké zahluje varietní sál, kde je atlet na vrcholku svých výkonů na hrazdě, mlčením, které doprovázelo tirádu Cyrana z Bergeracu, kdy se obecenstvo při generální zkoušce úzkostlivě ptalo, zda básník pokaždé správně dopadne na nohy.

Krátká věta nemá času, aby vyvolala účinek. Dlouhá věta, pomalejší a hlučnější, svede, uspí a bude se jevit příznivěji dobře vedenému politickému jednání. Neproklínejme tedy parlamentní hantýrku. Má své přednosti a užítky. Možná, že zachraňuje zemi.

Hlas s hůry.

Všeobecně se věří, že předseda poslanecké sněmovny řídí parlamentní debaty. Stačí být deset minut parlamentním zpravodajem, aby se zahrnala podobná illuze.

Po deset let byl mezi parlamentními zpravodaji redaktor Matinu, kterého žena nutila, aby chodil pravidelně včas k obědu. Jakmile nastala hodina, kdy mu bylo nemožno pod trestem manželské hádky nebo odepření oběda sledovat dále debatu, vyrazil ze sebe změněným hlasem, který jakoby vycházel z autenticky socialistického hrdla: »Odložit na zítřek!« Tento výkřik obnovil za nějakou chvíli jiným hlasem, který jakoby pocházel z jiného kouta místnosti. Předseda, tenkrát Paul Deschanel, muž zdvořilý, který by se byl dal raději rozkrájet na kousky než by se postavil proti tomu, co se mu zdálo být jednohlasným přáním kolegů, řekl tedy: »Slyším s několika stran sněmovny žádost, aby byla debata odložena na zítřek.« Dříve než byl čas zjistit výkřiky mystického hlasu, připojil předseda: »Není námitek. Podřizujeme se tedy.« Tak po deset let udržoval bojácny manžel-žurnalista z čistě domácích důvodů debaty ve sněmovně.

Co se stalo s tím oficiálním regulátorem? Říká se, že se dopustil nějaké netaktnosti, a dostalo se mu smutné výsady pochopit, že (spravedlnost jeho vlasti nepotřebuje žádného zvláštního povzbuzování, aby fungovala rychleji.

Na vnější stranu tribuny, kde se shromažďují zástupci tisku, byly umístěny veliké hodiny, které řídí parlamentní život. Předseda pozoruje občas dobromyslnou tvářnost tohoto vlídného stroje, a vrhá naň ustavičně krátké pohledy, které většinou krátkozrací žurnalisti pokládají za výzvu, aby zachovali klid. Tento důmyslný kompromis dovoluje předsedovi, at je jím kdokoli, odvracet pozornost shromáždění od vnějších vlivů.

Věda a práce

Václav Verunáč:

Technické myšlení.

Vědeckým laborismem bylo nazváno ono ideové hnutí, které spočívá na zásadách technického myšlení, mravního pojetí práce a principech vědecké organizace. Je to moderní směr technicko-mravního pokroku hospodářského.

Nelze tvrdit, že chybí všeobecné programy pro zlepšení hospodářského a sociálního stavu; jedny však trpí tím, že jsou překonávány životem samým, jiné jsou příliš radikální a životu odporují. Proto ono zvláštní zdůraznění myšlení technického v nových moderních programech hospodářských. Technicky myslět nemusí jen inženýr, technik a p., nýbrž každý. Není jednostranné, tvrdí-li se, že technický způsob myšlení proniká do všech oborů lidského zaměstnání, a nedíváme se, jestliže ve století vysoce vyvinuté techniky buduje hospodářství na technickém myšlení.

Nelze dále podceňovati význam zásady: učit lid technicky myslet, kriticky uvažovat, počítat se skutečností. Jen tak lze široké vrstvy odvést od demagogie, znemožnit špatný účinek dogmat. Co znamená technický vývoj pro každý národ, co znamená zpoždění tohoto vývoje pro jeho hospodářství a kulturní úroveň, co znamená nepraktická výchova a nedostatek podnikavosti i schopnosti rizika, není třeba zvláště vykládat.

Z tohoto základního předpokladu vyplývá další: nutnost etického pojetí práce. O tom bylo napsáno již mnoho, ale málo se dosud uskutečnilo; a přece práce jest základem lidské činnosti vůbec. Do poměru odměny k výkonu koncentruje se téměř celý komplex ožehavých aktuálních otázek hospodářských a sociálních; je to volání po účelném tvoření kapitálu, který má být vlastně akumulovanou prací, je tu mravní imperativ proti zneužití moderních vymožeností vědy (zvláště techniky) atd.

K podpoře všech těchto snah má sloužit směr t. zv. vědecké organizace. Světové hospodářství trpí důsledky světové války, která svět ochudila a jejíž příčiny byly v podstatě hospodářské. Zhoršují se tím jen nesrovnalosti, které existovaly již dříve. Světová válka při tom zrychlila svými účinky tempo sociálního vývoje. Máme-li zlepšiti celkový stav našeho hospodářství, a to dostatečně účelně a rychle, pak musíme provést nejvyšší z hospodárnění soukromého i veřejného hospodářství za účelem zvýšení produkce současně s umožněním zvýšené spotřeby. To musí se díti plánovitým způsobem. Jest třeba nahraditi doměnkou důkazem, náhodou plánem, omyly předcházet, nikoliv je pak pozdě a těžko se ztrátami napravovat. Takovýto způsob plánovitě práce vyžaduje přesné zjištění daného stavu hospodářství, hledání vad a ztrát i určení přesných směrnic k jejich odstranění.

Ztráty i vady existují jak ve veřejné správě, tak v soukromém hospodářství. Jich odstraňováním zlepšujeme nejen celkový výtěžek hospodářství, ale i současně stav jednotlivých hospodářských a sociálních složek národa. (Zdokonalovat lze stále, v každé době a v každém organismu.)

Za základní prvky hospodářské považují se: přírodní bohatství, práce a kapitál, v nové době i tech-

nická idea. Známa pravda o nutném souzvuku těchto, může býti účelně uskutečňována jen na základě cílevědomého úsilí. Postrádáme dosud jasné a určité osnovy pro hospodářskou politiku domácí i světovou. Vše se pouze improvizuje. Postrádáme však také přehledu o našem přirozeném bohatství a možnosti jeho využití. Přírodní bohatství (včetně půdy) našich zemí není dosud náležitě využito. Totéž platí i o organizaci výroby energie, ať je to studium našich toků k účelům elektrisace, či tepelné výzkumnictví na nejširším základě; levná energie přináší podstatné snížení výrobních nákladů, zlevnění výroby. Technická a organizační zařízení umožňují účelné využití energie, její uvolnění ve formu upotřebitelnou a lidstvu prospěšnou.

Není pozitivní sociální a hospodářské politiky bez použití zásad vědecké organizace. Vystříhejme se pokud možno použití sociální péče s opatřením dodatečným, vždy více méně chudým, můžeme-li konati skutečnou sociální a hospodářskou politiku, která, zamezujíc vznik proletariátu, umožňuje tvoření kapitálu výrobního (nikoliv monopolistického kapitálu), rozptřené na nejširším podkladě, převádí přirozené bohatství země i energii lidu v účelný koloběh statků a respektuje lidského činitele, zařazujíc jednotlivce dle zásad dělby práce podle vlastností na místo, jež činí pracovníka spokojeným (spravedlivým hodnocením) a lidské společnosti plně užitečným.

Nesrovnalosti a chudoba nevznikají tím, že existuje určitý poměr mezi činitelem práci řídícím a činitelem práci provádějícím, nýbrž tím, že buď ti neb oni neb kdokoliv nedávají společnosti svým výkonem tolik, na kolik jejich síly stačí, resp. běrou od společnosti více než za svou práci zasluhují. Nesrovnalosti nemusíme hledati v pouhé existenci mzdového poměru, ale můžeme hledati v nespravedlivém poměru mezi odměnou a výkonem i v nespravedlivém rozdělení práce a jejího výtěžku.

Podnikatel není v moderní době jen pouhým soukromníkem; on musí býti takovým organisátorem výroby, který jest zodpovědným nejen sobě, ale i veřejnosti. Imperativ účelné potřeby a všeobecného blahobytu (Fordova služba veřejnosti), t. j. vyšší morální kontrola, vázaná na zodpovědnost vůči celku, spojuje zájmy zaměstnavatele se zaměstnancem (v dnešní terminologii). Nemírné zisky, spekulace vedou k podlomení technicko-hospodářského, organizačního pokroku i podnikání, naopak zase technický pokrok a zabránění plýtvání, dobrá organizace vedou k úspěchům, jak životné programy několika moderních podnikatelů skutkem dokázaly (i za dnešních poměrů a nepříznivých okolností). Cena moderního vědeckého vedení podniků může záležet v tom, že vedoucí činitelé podniků cítí dobré i špatné stránky práce a povinnosti posledního svého zaměstnance (zásada kooperace), poněvadž při zjišťování vad a ztrát musí vnikati až k poslednímu prvku pracovního a výrobního postupu (princip analyzy). Vedení závodu (i vedení státu) musí býti ovládáno zákonem o povinnosti i zákonem odborné znalosti (to platí i pro veřejnou správu), t. j. zodpovědností, kontrolou a iniciativou.

Žijeme ve století netušených pokroků technických, jež mohou napomáhati lidstvu k zvýšení kulturní i hmotné úrovně. Je to století věd přírodních a sociálních žádajících rozboru, přesnosti, iniciativy, kontroly, krátce pořádku či účelné organizace. Ten národ

vzkvete, který pochopí technický vývoj za předpokladu, jež spojuje řešení technických problémů s e z á s a d a m i e t i k y (technika sama je zbraní dvojsečnou, jak dokázala světová válka; technika dovede právě tak tvořit, jako ničit, dle toho, je-li spojována s etikou či nikoliv). Lid náš musí se naučit proto myslet dle skutečnosti, dle zásad, jež době vtiskují vědy přírodní, musí se naučit kritičnosti, musí býti poučen o úkolech ve světovém hospodářském zápole. Naše výroba může konkurovat jen cenou a kvalitou výrobku. K tomu potřebujeme inteligentních, cílevědomých podnikatelů, úředníků a dělníků. Zde stojíme před úkolem veliké výchovné činnosti. Neskrývejme chyb, které se staly a stávají, naopak ukažme na ně, ale ukažme též cesty, jak chyby lze odstraniti, čím ztráty lze napravit. D u c h e m, nikoliv pouze s v a l e m ovládan je pokrok.

Musíme si býti vědomi toho, že jsme součástí Evropy a součástí světového hospodářského organismu. Nejsme ostroven. Evropa jako významný zdroj kultury tvoří tu sama o sobě zvláštní kapitolu; otázka střední Evropy, po stránce hospodářské vlastně ohnisko křížících se zájmů Východu a Západu, jest předmětem častých úvah, při čemž n a š e hospodářské a sociální poměry hrají tu a budou hrát roli nemalou. Bude záležitosti na naší práci, jak uplatníme se při budování hospodářství té zchudlé Evropy, která nikoliv neprávem je nazývána funkcí techniky (Coudenhove Calergi) a jejíž obnova je nyní závislá na pokud možno nejrychlejším a nejhospodárnějším tvoření nových hospodářských statků. Hledá-li se pro Evropu nová idea, pak je to skutečně idea stavby hospodářské a sociální na základech technicko-hospodářsko-etických. Světové problémy, jež znemožňují dostatečně rychlou konsolidaci světovou — jež jsou konec konců vždy buď úplně neb z valné části konflikty produkce, jsou dokladem slabé mohoucnosti světové politiky, jež musí se vrátiti nezbytně k zásadě spolupráce, intenzivního tvoření, nemá-li svět tonouti v nesnázích a nedostatecích.

Řešení hospodářských a sociálních otázek je tudíž třeba postaviti na základ technicko-hospodářsko-etický. Politika sama o sobě nevyřeší řadu sociálních otázek, v něž se dnes vše prakticky soustřeďuje. Jen v spolupráci techniky a etiky musí politika hledati svoje metody. Aktivismus — touha po činu — a racionalismus jsou vedoucími činiteli v novodobé technicko-hospodářské evoluci. Účelná organizace práce uplatňuje znenáhla svůj vliv i v moderních socialistických směrech dělnických. Socialismus sám však nemůže dnešní stav tak zlepšiti, aby odstraněny byly různé nesrovnalosti sociální a hospodářské. Není sporu o tom, že socialismus ve funkci ochránce práv slabších, pokud sleduje vyšší cíle, vykonal až dosud veliký kus uznáníhodné práce; kdyby však sociální pokrok a změny společenského řádu — po nichž socialismus volá — neměly býti podepřeny a vyváženy pokrokem technickým, pak nesrovnalosti nemohou býti odstraněny. Sebe lépe specializovaný podnik neodstraní řadu velmi palčivých rozporů, neboť ty mohou býti vyrovnány teprve dalším vývojem technicko-etickým, zlepšením a zvýšením produkce, zdokonalením vedení výroby. Vždyt konečným cílem techniky sociální jest: nahražováním namáhavé, hrubé, neracionální práce prací strojovou zvýšiti hmotnou i kulturní úroveň lidstva; to tedy znamená nositele práce přeměňovat stále více a více v ovladatele energie vů-

bec na místo dosavadní funkce primitivního výrobce lidské energie, ovšem tam, kde není zapotřebí osobní tvůrčí kvality pracovníka. Stroj účelně použitý má tudíž dvojí úlohu: zvýšiti produkci a tak zvané břemeno práce zmenšiti. Stroj dovede dáti energii do služeb lidské společnosti. Technika směřuje společně s etikou k zlepšení postavení nositele práce na straně jedné, hledajíc etické pojetí práce, dále pak zvýšením produkce chce podporovati tento vývoj na druhé straně. Technika tu vykonává zdokonalením strojové výroby při současném zařazování pracovníka do pracovního procesu podle jeho vlastností zhospořádání výroby i zduševnění lidské práce. Je samozřejmé, že nestačí jen věnovati pozornost racionální výrobě materiálu, zdokonalení strojů, distribuci statků, nýbrž jest třeba všimnouti si humánního vývoje (Hoover), uspokojení života pracovníka a všimnouti si metod, jak na věd e c k ý c h základech s y s t e m a t i c k y lze využiti ekonomicky lidskou energii pro blaho jednotlivce i celku. Dělna práce je pak toho nutným důsledkem. Tímto přirozeným vývojem na podkladech technicko-hospodářsko-etických spějeme k zušlechtění společnosti: nikoliv dělení dosavadního často i problematičného »majetku«, nýbrž dosažení povšechného bohatství technicko-etickým pokrokem; nikoliv zproletarisování, nýbrž pozvolné zlepšování současného stavu organizovanou prací a racionalisací produkce (hlavně průmyslové a zemědělské) za spoluúčinnosti etiky může býti vysokým, oprávněným cílem za povznesením a blahobytem lidstva.

O technickém myšlení dočítáme se v poslední době zhusta v periodických i speciálních publikacích. Jsou to po většině názory myslitelů cizích (Solway, Ostwald, Rathenau, Neurath, Wissel, Moellendorf i j.), a docházíme k různým speciálním závěrům o energetice, technokracii, produktivismu a p. Z názorů mnohých je patrno, jak velký význam připisován jest technickému myšlení, technickému vývoji, pokud jde o vliv na hospodářskou a sociální úroveň i kulturu lidstva. Zmínku zde zasluhují názory též Popper-Lynkeida (všeobecná vyživovací povinnost), který také odvrátil se od mystiky i běžné politiky a na základě technické myšlenky dotazuje se přírody, aby tímto způsobem hledal řešení sociální otázky. Závěry však tu nejsou tak s n a d n o prakticky proveditelné, jak autor a jeho stoupenci předpokládali.

Jak definujeme techniku v nejširším smyslu? Jako snahu o získání statků v náležité kvalitě a pravý čas. K tomu používáme určitých prostředků, které řídíme zpravidla podle určitých zásad a na podkladě určitých poznatků. Hospodářství jest souhrn jednání, jimiž subjekt kryje potřebu statků věcných. Jako dělítko těchto dvou základních činností používá se rozdíl v účelu a prostředcích (případně převládající činnost kvalitativní či kvantitativní). Úkolem technickým nazývá se hledání prostředků k dosažení daného účelu, kdežto úkolem hospodářským stanovení účelu k daným prostředkům. V moderní době obě činnosti tak úzce splývají, že vzniká t e c h n i c k é h o s p o d á ř s t v í, jehož pole čím dál tím více se rozšiřuje. Tážeme se oprávněně, proč tentýž způsob myšlení, který vede k provádění úkolů rýze technických při omezených prostředcích (tisícera námaha o pořízení statků samých), nemohl by být uplatněn v plné míře i při stanovení účelu (v úloze hospodářské), proč by nemohl být stát či jakýkoliv organismus hospodářský řízen dle zásad

ktéréhokoliv technického úkolu, přirozeně s dostatečným uplatněním m r a v n í h o směru. Dnes už je docela patrné, že eticko-technický stát není utopií. Nikoliv zbytečně zdůrazňuje se slovíčko prévoir (předvídati), které tak často ozývá se dnes u všech, kteří chtějí zlepšit hospodářský stav.

Pro technický způsob myšlení jest také charakteristickým znakem: míra a mez. Měřítka, získané cestou usuzování, přemýšlením, poznatky vede k rovnováze rozumu a citu, k harmonii.

Ostatně vidíme, že od technického myšlení nemohou se odvrátiti ani živly radikální (komunistické). Řeč Trockého, pronesená při slavnostním otevření Thermotechnického ústavu v květnu 1925 v Moskvě, jedná o vědecko-technickém myšlení a socialistickém hospodářství takto:

»Otázka nacionalisace spotřeby topiva není ovšem jen otázkou topiva. Jest to neodlučná část otázky správné organisace průmyslu vůbec. Vněsti do ní ideový plán vědeckotechnického myšlení, aby u nás nikdo nestavěl a nepracoval nazdařbůh — v tom je prvý veliký úkol. Stojíme dále před úkolem, abychom zvýšili úroveň selského hospodářství, bez něhož nelze udržeti rovnováhu hospodářského celku. Zvýšiti úroveň selskohospodářskou pouhými organizačními, úvěrovými, státně-administrativními opatřeními nelze samozřejmě bez opatření technických. Základem přechodu k zemědělství ve velkém, t. j. ke kolektivnímu zemědělství, může býti jen jeho mechanisace, zavedení traktorů, elektrifikace zemědělství — a tu se, samo sebou, opět dostáváme k otázce pohonu, topiva a vědeckotechnické jeho kontroly. Můžeme sami sobě pevně říci, že budeme své hospodářství a svůj průmysl krok za krokem racionalisovati a upevňovati, začínající od základů, od topení. Jestliže jsme už teď přišli, na základě celkového vzrůstu svého hospodářství, k jeho racionalisaci a vědeckému řízení, máme-li k tomu dostatek vědeckého myšlení a technické vůle, vyjdeme nezávisle od mezinárodní situace na velikou cestu hospodářského zrání. Tempo vývoje průmyslu závisí od vědecké jeho organisace. Oplodníti průmysl vědou, značí zbaviti jej zbytečného tření, znamená vymýtití režijní náklady špatného řízení a rutiny, to znamená získávati na rychlosti v boji s protivníkem. A protivník je veliký a silný. Nejsou to pouze kapitalistické tendence uvnitř našich hranic, nýbrž mocný kapitalismus, jenž nás obklopuje se všech stran, jenž tyto tendence u nás živí. Vědecká technika jest jedna z nejvýznamnějších zbraní našeho státního upevnění ve světovém boji.

Thermotechnický ústav, jako ostatní naše vědeckotechnické ústavy, dává nám zároveň přímý a bezprostřední postup a přechod od vědeckého myšlení k socialismu, bez politiky, ne branou politiky, nýbrž přímo technikou. Neboť co je socialism? Socialism je použití vědecké techniky na samu lidskou společnost — a nic více. Socialism prvý přichází ke společnosti ne jako k posvátnému historickému nahromadění protikladů, rutiny, nesrovnalostí, nýbrž jako k pracovní lidské kooperaci, jež může a má býti racionálně organisována. Jinými slovy, socialistické myšlení přistupuje ke společnosti jako technické myšlení k výrobě.

Veliké Rusko, veliký náš Svaz budeme měřiti přesně mikrometrickými stroji do hloubky i šířky — až je docela změříme. Tento ústav (thermotechnický) je prostředkem i symbolem všeho našeho plánu: vědecky změřiti a zvážiti náš Svaz i Rusko, jež do něho vplynulo, technicky přeroditi náš stát, učiniti jej bohatším, silnějším, smělejší, vychovati nového člověka, poněvadž ne-

návidíme onoho starého člověka, jehož opěval Tjutčev, když říkal, že v Rusku »možno pouze věřit«. Celé Rusko podrobíme všem způsobům vědecké analýsy, obohatíme člověka tím, že poznáme své prostředky — hmotných zdrojů i kulturních možností. Tot veliký úkol budoucnosti. Technický a vědecký duch vlévá se na této cestě přímo a bezprostředně v socialistické tvoření.

Zítřka či pozítří — v historickém smyslu — politika zmizí, vypadne, neboť co je to politika? Politika je výtvar třídní společnosti, jsou to lživé režijní náklady, jak říkájí Francouzi. Pokud společnost není harmonická, pokud je složena z protikladů — jest v ní vnitřní tření. To je nutno vymýtití. Socialismu je společnost pracovním sdružením. Rozvinutá socialistická společnost disponuje plánovitě svými prostředky, lidskými i hmotnými, počítá se všemi silami a prostředky techniky, sčítává vědecké myšlení s výrobou, vědecky, plánovitě reguluje svůj vlastní rozvoj, pracuje jako jediná harmonická dílna. Politika odpadá, není pro ní místa. Co zůstává? Vše ostatní: hospodářství, kultura, vědecké i technické myšlení, umění. Taková společnost není od nás vzdálena na tisíciletí či staletí, možno, že mnozí z nás se dožijí této společnosti, jež bude žít bez politiky, na niž budou jen ve volné chvíli vzpomínati; v takové společnosti lidé se budou sdružovati pravděpodobně podle otázek techniky, vědy, umění; kdo ví snad bude veliká »strana«, jež bude státi ve znamení tohoto ústavu, stojící proti jiným vědecko-technickým ideovým sdružením. Čím se tyto »strany« budou lišiti od politických? Nebude pod nimi spodní vrstvy třídního boje; budou to jen různé historické převody téhož vědeckého myšlení, usměrněné k obohacení a posílení kolektivního člověka.«

Tolik vyznavač komunismu. Snad se k tomu i praxe v Rusku někdy vrátí.

O vědecké organisaci víme, že jest určitým celkem již dostatečně vyhraněným myšlenkovým směrem, který nemá poze úzký kruh působnosti. Vysvítá tak z řady úvah i praktických činů. Sluší tu jmenovati názory i počiny Hooverovy; citujeme tu z rozmluvy předsedy Mezinárodního komitě pro vědeckou organisaci p. Mauro s panem presidentem Masarykem:

»President Masaryk je s námi za jedno v pevném přesvědčení, že na základě vědeckém a technickém lze najít možnost spolupráce mezi dělnictvem a zaměstnavatelem a dojíti tak k rozřešení těžkých sociálních problémů. — Nejde však pouze o technicko-vědeckou analýsu způsobu práce, ale především o přípravu, zdokonalení a změnu způsobu práce člověka i stroje, o změnu mentality a ducha lidí. Změna ducha jest otázkou nejdůležitější.«

Rozsáhlá jest literatura o vědeckém studiu lidského prvku ve výrobě. Stránka psychologická a fyziologická, význam únavy, její studium, zařazování přestávek, otázka pracovní doby (nikterak jako dosud šablonovitě řešená, nýbrž přesně dle vědeckých poznatků upravovaná), třídění pracovníků dle schopností, umožňování výkonu, atd., to jsou novodobé problémy, utíkající se od empirie, improvisace k vědeckým poznatkům a jich důsledkům.

Kam lze zařaditi tudíž vědecký laborismus? Nesporně na rozhraní směrů sociálně reformistických a vědeckého socialismu. Od prvých liší se odklonem od krajně liberalistického stanoviska, od druhého tím, že používá nových metod a cest k dosažení cíle, snad i poněkud bližšího a konkrétnějšího. Nemá

laborismus přirozeně v sobě takové novinky, myšlenky a názory, které by nebyly již v nějaké formě dříve vysloveny (Ostwald, Solvay, Rathenau, Wissel-Moendorfovo plánovitě hospodářství, Ford a pod.), ale má k dispozici řadu nových zkušeností a poznatků, je v něm nová syntéza těchto myšlenek, upravená pro novou dobu a nové poměry.

S vědeckým laborismem celkem dobře stotožňují se v podstatě hospodářské programové směrnice některých politických útvarů (u nás na př. národní strany práce), nicméně ale neomezuje se počet těch, kteří uznávají tento směr za nejschůdnější pro zlepšení našeho hospodářského stavu pouze na rámec jednoho politického tábora, jak jsme měli příležitost pozorovat při různých projevech o hospodářské krizi poslední doby.

Hnutí neomezuje se ani na hranice státu. Kladouc zvláštní váhu na plánovitou činnost, na kooperaci, má přispěti k nejširšímu dorozumění mezinárodnímu.

Technicko-etický progresivism hospodářský se svými úkoly kulturními, vnikající do řady detailů aktualit života veřejného, státního i soukromo-hospodářského stává se tmelem, pojítkem a tudíž i středem, krystalizačním bodem vývojové politiky pokrokové v jednotlivých státech i mezinárodně.

Filosofie

Ferd. Peroutka:

Člověk a nadčlověk.

(Čím je nám Chesterton. III.)

V předchozích kapitolách jsme si poněkud prohlédli evropský pessimismus — nebyla to utěšená cesta; každý, koho jsme potkali, vypadal sklesle jako smuteční vrba, viděli jsme potoky slz a vyslechli množství kleteb. Tomuto pessimismu vyrostl ještě před koncem století nezapomenutelný nepřítel ve Friedrichu Nietzscheovi. Již za svého života získal si Nietzsche jakousi obrazoboreckou slávu svým nepřátelstvím ke křesťanství; ale pravá sláva, která vždy bude provázeti jeho jméno, bude založena na jeho hluboké znalosti člověka a na zuřivém nepřátelství k pessimismu a ke všem formám úpadku. Nelze říci jednoduše, že to byla přirozená nechuť, jakou pociťuje zdravý člověk k nemoci.

Nietzsche vůbec nebyl zdravý člověk. Mnozí pessimisté těšili se dokonalému zdraví, měli tváře krev a mléko a byli by mohli chroustat hřebíky. Tento vášnivý ctitel života byl však většinu svého života těžce nemocen; byl snad nejméně zdravým z myslitelů své doby. Nít jeho života byla slabá, organismus netykavovitý; kousek tuhého masa vyvolával u něho těžkou fyzickou krizi; žil většinou v Alpách a v Itálii, poněvadž jeho plíce nesnášely německého vzduchu a jeho žaludek německé stravy. Ve věcech fyzických nikdy nemohl si dopřátí volnosti; žil podle tabulek. Jeho život končí za branami blázince.

Nietzsche udělal filosofii prostě ze své horoucí touhy po zdraví. V stálém boji s nemocí zbystril se v něm neobyčejně pud sebezáchovy; měl obdivuhodně vytríbený smysl pro to, co člověku škodí a co mu prospívá, jako všichni lidé, jichž každý den je šarvátkou mezi nemocí a zdravím. Mezi jeho filosofickými předpisy

nalzáme dokonce předpis o tom, jaká má být dokonalá stolice; nikdy by se zdravý člověk nestaral tolik o svou stolicí. Zdraví bývá neuvědomělé, a Carlyle měl pravdu, pravil-li, že lékař, který se vychloubá, že jeho ústrojí je v pořádku, je méně zdrav a začíná hůře než sedláček, jenž řekl, že nemá žádného ústrojenství. Nietzsche byl po celý život sám svým lékařem, a jako lékař dovedl rozlišovat věci nemoci a věci zdraví.

Chesterton napsal, že chceme-li pochopiti slávu toho, že něco jest, musíme si umět představit, že by nic nebylo. Nietzsche byl stále v této situaci: stačil větší otřes jeho organismu, aby nic nebylo. Proto byl tak citlivý pro slávu a půvab bytí. Kolísáje mezi zdravím a nemocí, viděl každý projev zdraví a života tak jasně, jako vidíme paprsek světla, pronikající okenicemi do temného pokoje. Nikdo není tak poučen o povaze světla, jako ten, kdo vidí vedle sebe světlo a tmu. Vzpomínáme na Heina, který se dává ze své matracové hrobky dovézti do Louvru před sochu Venuše a prodlévá pod ní v slzách. Na Lee Hamiltona, jenž, ochromen a připoután k lenošce, napsal nejdokonalejší básně o krásách bruslení. Na Jens Petra Jacobsena, kterého souchotiny a tušení brzkého konce učinily tak vnímavým pro krásy života, že nad jeho oslavu žití sotva naleznete vřelejší.

Nietzsche poznal v pessimismu osobní nebezpečí. Churavé tělo a smutný duch — tof více, než může snésti někdo, kdo se pohybuje na ostří nože. Nietzsche počíná generální útok proti pessimismu. Vše, co později projevuje důvěru k bytí a oddanost k životu, opírá se nějak o jeho iniciativu. Psal verše, které jsou obtíženy větší životní vášní než jsou nejslavnější vášně erotické. Zde zase po dlouhé době zaznělo: miluj život! Nebyl to ovšem dobrácký optimismus, který se tváří, že nevidí hrozných stránek bytí. Byla to láska, která statečně přijímá život se všemi jeho nebezpečími; nikoliv beráncí optimismus nebo klinkání rolníček; byl to optimismus lví. Nietzsche si nezapřel ani jedinou strašnou stránku života. Ale kdežto mnoho filosofů považovalo bědy za důvod k popření života, on v nich viděl prostředek k zesílení a zocelení: nejvýše a nejsilněji se žije nad propastí. »Nemáš-li už žádnou rozkoš, o životě, kterou bys mi mohl dát, nuž dej mi svou bolest«, končí jednu ze svých básní. Truchlivost a bledost evropského člověka ho dráždila; proč se tváříme, jako bychom už seděli na prámu, který nás převáží do podsvětí? »Od té doby«, napsal, »co lidé jsou lidmi, příliš málo se radovali. To jediné, bratři moji, je náš dědičný hřích.« »Pessimismus je prakticky nemožný, a není možností, aby byl důsledný. Nebytí nemůže býti cílem.«

Z Chestertona mluví táž naprostá oddanost k životu. Ale ani on nepopírá zla života. Jen starý způsob optimismu se domníval, že můžeme milovati život pouze v tom případě, zakryjeme-li polovinu jeho skutečnosti. Starý optimista byl obyčejně člověk s jedním okem. Chesterton, jeho Nietzsche, trvá na tom, že bude míti obě oči hodně otevřeny. Z nechuti k staromodnímu a neudržitelnému druhu optimismu nenazývá Chesterton svůj poměr k životu optimismem, nýbrž patriotismem. Vyjádřil to neobyčejně krásným obrazem:

»Člověk náleží k tomuto světu dříve, než se začne ptáti, zda jest hezké náležeti k němu. Bojoval za prapor a mnohokrát dobyl hrdinných vítězství na prapor dávno před tím, než naň přísahal... Zdávalo se mi a zdá se mi vždy-

cky, že naše stanovisko k životu lépe se vyjádří termíny jakési vojenské věrnosti než termíny kritiky a schvalování. Moje pojmání všehomíra není optimismus, spíše se podobá patriotismu. Jest věci prvopočáteční věrnosti. Svět není nájemným domem, ze kterého se stěhujeme, protože jest bídný. Jest naší rodinnou tvrzí, s praporem vlajícím na věži, a čím jest bídnější, tím méně náleží opouštět ji... Pessimista (jenž je kosmickým protivlastencem) užívá svobody, které život poprává svým důvěrníkům, aby odvdalil lidi od praporu. I když připustíme, že se drží jen faktů, přece jest podstatno vědět, jaké jsou jeho city a jaký jest jeho motiv... Chybou pessimistovou tedy jest, ne že kárá bohy i lidi, ale že nemiluje toho, co kárá — nemá té základní a nadpřirozené věrnosti a oddanosti k věcem... Před každým aktem kosmické reformy jsme povinni složit kosmickou přísahu věrnosti. Srdce třeba upevniti na pravé věci; jakmile utkvíme pevně srdcem, máme volnou ruku... Chceme cititi vesmír zároveň zámkem lidojedovým, na který jest hnáti útokem, a přece svým vlastním domkem, do něhož se večer můžeme vrátiti.«

Shledáváme, že slovem *patriotismus* je neobyčejně vystižena podstata našich citů k světu a životu. Jest to snad přesnější slovo než *optimismus*. Nikdy jsem si nepředstavoval pod optimismem nic jiného než zdravou, vytrvalou, neumořitelnou, řekl bych psí chuť do života. Jsou však lidé, kteří pojímají optimismus naprosto doslova a pokládají jej za víru v optima, za přesvědčení, že tento svět je nejlepší ze všech myslitelných světů, a že vše, co na něm nalezneme, jest tak dobré, že to už nemůže býti překonáno. To, jak patrně, by byla zcela nesmyslná víra, a proto oni lidé klidí snadné triumfy, ukazujíce na rány své a na rány jiných a dokazujíce z toho, že se nesluší býti optimistou; není tak těžké položit svůj prst na nedokonalost světa a pronést pak nějakou polemiku proti životu. Právě vzhledem k těmto lidem, kteří na každé »milují život« odpovědí: »a což nevidíš to a ono špatného?« — je slovo *patriotismus* snad lépe na místě než *optimismus*.

Každý, kdo má smysl pro tyto věci, ví, že Chestertonovy věty o životě, které jsem citoval, nemohly býti složeny duchem studeným, a že v nich není méně žáru než ve verších Nietzscheových. Nemohu si odepřít ještě citát onoho místa z »Orthodoxie«, kde Chesterton mluví o sebevraždě. Mluví z něho životní vášeň, na kterou by nám byli pessimisté a omrzenci minulého století málem dali zapomenout:

»Sebevražda jest nejen hříchem, ale je hříchem v naprostém, absolutním smyslu. Odpirati účast na bytí, odpirati přísahu věrnosti životu jest krajním zlem. Člověk vraždí člověka vraždí člověka. Kdo však vraždí sám sebe, vraždí všechny lidi; pokud se jeho týká, vyhazuje svět do povětří. Jeho čin je horší (symbolicky vzato) než jakékoliv násilné smilstvo nebo dynamitový atentát. Oňt ničí všechny stavby; on znásilňuje všechny ženy. Zloděj se spokojí diamanty, ale sebevrah nikoliv; to jest jeho zločinem. Nelze ho uplatiti ani oslnujícími kameny Nebeského Města. Zloděj vzdává poklonu věcem, jež krade. Ale sebevrah uráží všechno na zemi tím, že toho nekrade. On zhanobuje každou květinu tím, že odpirá pro ni býti živ. Není stvořenička ve světě, aby si z něho svým zavražděním nedělal úšklebků. Když se někdo oběsí na stromě, listí by seskákalo hněvem a ptáci by vztekem uletěli; neboť každý utřil osobní potupu... Sebevrah jest ten, kdo tak málo jest zaujat vším kolem sebe, že by rád viděl konec všemu... Sebevrah jest podlý,

protože nemá pojítko s bytím; jest čirým zhoubcem; duchovně ničí vesmír.«

Měl bych jakousi námitku proti tomuto výkladu, ale to sem nepatří. Řeknu jen krátce, že výklad ten postihuje pouze sebevraždy z omrzlosti života. Jsou však i sebevrahové, kteří se nezabíjejí proto, že všechny věci země i nebes pozbyly pro ně ceny, nýbrž proto, že jedna z těch věcí nabyla pro ně ceny nenahraditelné. Jsou to lidé, kteří byli tak okouzleni jednou z věcí života, že sám celý život pro ně před tím faktem vybledl. Jejich smrt pak není zhanobením všech věcí, nýbrž přepiatou oslavou věci jedné, té věci, za kterou dávají svůj život, nemohou-li ji míti. Nemůže býti větší příchylnosti k věci, než je v tom, že bez ní nechceme žít. To jsou lidé, kteří se zabíjejí pro jednu ženu, pro smrt dítěte nebo rodičů, pro čest a pro co jiného se ještě zabíjejí. Takový člověk snad vyhazuje svět do povětří; ale nad troskami rozbitého kamene zanechává po sobě pomník muže nebo ženy, dítěte nebo pojmu, bez nichž mu svět připadal nicůtkou. On nepopírá všechny ženy; neboť jde pro jednu z těch žen na smrt. Listí snad může spadati hněvem se stromu, na němž se oběsila matka, ztrativší své dítě; ale žádná matka, která miluje své děti, nebude se vyhýbatí tomu stromu s opovržením. O těchto lidech nelze říci, že si ničeho necení; naopak, příliš si cení jedné věci. Mohlo by se říci, že si jí cení nezdravě. Svým způsobem podporují idealismus. Nikoliv, oni jsou nejhorší nepřátelé života, nýbrž ti, pro něž jsou všechny věci příliš malé a šedivé, než aby se pro ně zabíjeli. Zabije-li se někdo pro ztrátu ženy, nelze o něm říci, že by podnikal atentát na naše vysoké představy o hodnotě ženy.

Ale nejsme zde, abychom mluvili o způsobech smrti, nýbrž o způsobech života. Necitoval jsem ono místo z Chestertona za účelem disputace o sebevraždě, ale aby byla patrna jeho láska k životu, která tak opojila a rozzářila ony věty. Láska k životu je neobyčejným stylistou. Zde zároveň jsme u podstaty toho, čím je nám Chesterton. Obecné mínění jest jaksí, že Chesterton může poutati jen svými vtipy nebo svým stylem, nad nějž, mimochodem řečeno, není dnes ohebnějšího a barvitějšího. Někteří lidé pak myslí, že láska k Chestertonovi se zcela kryje s láskou k pohodlnému sezení v lenošce. Podivno, že vidí detaily a nikoliv to, co je naprosto největší na Chestertonovi: poměr lásky, věrnosti a úcty k životu. Je více lidí, kteří dělají vtipy, a více lidí, kteří píšou dobře. Ale za čím není stydno letěti jako moucha za světlem, je oheň života, který plane v Chestertonových knihách.

Chesterton patří do kapitoly obrody životních instinktů, která byla tak bojovně zahájena Nietzschem. Každý z nich ovšem patří do ní svým způsobem. Shledáváme, že Chesterton nemá valného mínění o Nietzscheovi. Vytyká mu všelijaké drobnosti: chtěl prý být nadčlověkem a bál se při tom krásy. Vzpomíná jeho polského a patrně i šlechtického původu, a praví: »říci, že byl polským šlechticem, to znamená říci, že byl křehkým, vybíravým a zcela neúčinným anarchistou«. Chápu, že je možno stěžovati si u Nietzscheho na křehkost a vybíravost; ale naprosto mi není srozumitelné, jak je možno spatřovati v něm anarchistu. Skoro tímž právem bychom mohli hledati anarchistu v Bismarckovi. Nikdo neučil tak velkému pohrdání falešnou představou svobody, jako právě Nietzsche; nikdo nebyl tak radikálně odhodlán potlačiti svobodu

ve prospěch díla, které má být vykonáno. Napsal patrně nejpronikavější stránky o kázní a stylu, jaké vůbec byly napsány. Dokonalý stát v jeho představě je přísnou, nelítostnou, militaristickou organizací; ne zcela neprávem dovolávali se ho někteří Průšáci. Pochodující pluk vojska se svou přísnou hierarchií imponoval mu vždy rozhodně daleko více než moderní demokratické schůze. Pravda je právě opačná, než jak ji vidí Chesterton: Nietzscheovi se, pudově protivilo vše, co zavánělo anarchií. Sepsul Luthera, poněvadž v něm viděl anarchistu, který se vzbouřil proti dokonalé organizaci římské katolické světovlády. Obecné mínění dnes nepočítá s Nietzschem pro jeho negativní stanovisko k demokracii; dnes nám opravdu nic není platno žádné ponaučení, které nepočítá s demokracií, tímto nevyvratitelným faktem. Ale zkoumáme-li, odkud plynula Nietzscheova nechuť k demokracii, vidíme, že ji podezřívá z anarchističnosti. Neměl ani průměrnou lásku k představě svobody individua; spíše můžeme říci, že měl poněkud výstřední úctu k organizaci, jako každý, kdo poznal, že pudy a city samy mohou ztratit jistotu a zavést na scesti.

Nechuť Chestertonova k Nietzscheovi nemůže se tedy ve skutečnosti zakládati na otázce anarchie — neanarchie. Jestliže to i sám Chesterton takto líčí, je to omyl. Pravda je v podstatě taková: někdo, kdo tolik miluje člověka, jako Chesterton, a jehož fantazii lidská bytost tak dokonale vyhovuje, nemůže milovati hlaseatele nadčlověka. Neboť nadčlověk, ať už je cokoliv, není jedním: totiž člověkem. Zdá se mi, že instinktivní poměr Chestertonův k Nietzscheovi byl rozhodnut v tom okamžiku, jakmile poprvé zvěděl, že německý profesor hlásá příchod nadčlověkův.

Nemáme žádných sympatií k té stránce učení Nietzscheova, na níž stojí nauka o nadčlověku, jako vůbec nemáme sympatií k libovolným konstrukcím. Ale je nutno aspoň krátce vyložit, jak Nietzsche došel ke své filosofii nadčlověka. Jeho filosofování má některé zlozvyky, které charakterisují starší filosofii. Byla to předně záliba ve velkých slovech a velkých gestech; sdílela s náboženstvím hlad po absolutnu. Starší filosof chtěl být aspoň poněkud tak veliký jako bůh. Každý ze starších filosofů chtěl jaksi znovu tvořit svět, podrobiti život svému zcela novému plánu; nespokojoval se ničím, co by se podobalo civilní moudrosti; v jeho duši byl především hlad po velikosti. Není možno si osobně připadati velikým a nechati svět na pokoji: proto starší filosofové vecpávali svět do toho či onoho radikálního myšlenkového systému nebo vyložili jej zcela novým způsobem; tak jej ten vykládal z vody, jiný z vůle, další z vůle k moci, jeden byl přesvědčen, že podstatou všeho je láska, jiný viděl podstatu v egoismu, jeden jen v duchu, jiný jen v hmotě, Hegel tvrdil, že vše na světě je rozumné, a Schopenhauer, že nic na světě není dobrého. Kdyby nebylo starého požadavku absolutnosti, sotva by byl Schopenhauer došel k přání, aby se sřítíl vesmír a aby cokoliv přestalo existovati. Vidíme, že starší filosofie má zálibu v radikálních řešeních; domnívá se, že svět je odpočívající pluk, který jen čeká na její povel; méně aktivní povahy mezi filosofy hledí aspoň svět převést na jediný systém, jedinou formulku, která radikálně řeší a vykládá vše. Máme-li říci, v čem zejména je rozdíl mezi starou a novou filosofií, která skutečně zasluhuje jména nové filosofie, tedy bychom řekli, že v tom, že nová filosofie ztratila onu radikálnost a sklon k násil-

ným a jednostranných řešeních. Noví filosofové významávají se větší úctou k realitě a nesnižují ji tak snadno na pouhý materiál pro svůj systém. Slyšíme, jak skutečně moderní filosof, pragmatista James, líčí starou filosofii: svět konkrétní, píše, je velmi zmotaný a rozmanitý; svět profesora filosofie byl prostý, čistý a vznešený, nebyly v něm protiklady skutečného života, jeho architektura byla klasická; tato filosofie není vysvětlením života, ale přidavkem k němu, »klasickou svatyní, kam se může racionalistická obrazovnost utéci před nesnesitelně spleťtým a gotickým charakterem pouhých faktů«; je vytříbená, ale kolosální svět konkrétních faktů, jeho děsné zmatky, překvapení a krutosti nejsou vytříbené.

Mimochodem řečeno, smyslem pro »spleťtý a gotický charakter faktů« neobyčejně se vyznamenává právě Chesterton. Od starších filosofů, kteří dávali pozor hlavně na logiku, liší se svou citlivou svědomitostí vůči faktům. Myslím, že nejpůvabnější stránky píše tam, kde ukazuje, jak »gotický charakter faktů« přemáhá jednoduchou logiku myslitelovu a jak svět je bohatší než filosofické systémy. Klasickým způsobem porovnal život a logiku:

»Pravou potíží s tímto naším světem není to, že jest světem nerozumným, ani to, že jest světem rozumným. Nejobecnější potíží jest to, že je skorem rozumný, ale ne zcela. Život není nelogičností; ale jest pastí na logiky. Zdá se o maličko matematictějším a pravidelnějším než jest; jeho přesnost je zjevna, ale jeho nepřesnost je skryta; jeho rozmanitost číhá na nás nenadálou nástrahou. Dejme tomu, že by nějaká matematická bytost s měsíce vypočítávala lidské tělo; ihned by spatřila podstatnou věc na něm to, že jest dvojité. Člověk jsou dva člověkové, člověk na pravo, přesně se podobající člověku na levo. Když by ona bytost zpozorovala, že jest ruka na pravo a ruka na levo, noha na pravo i noha na levo, postoupila by dál a pořád by nalézala na obou stranách též počet prstů na rukou a též na nohou, dvě oči, dvě uši, dvě nosy, ba i dva laloky mozkové. Posléz přijala by to za zákon a potom, nalézajíc srdce na jedné straně, dovozovala by, že jest druhé srdce na druhé straně. A právě tehdy, kdy by nejvíce cítila svou správnost, mýlila by se. Tato tichá úchylnka od vlasové přesnosti je nebezpečným živlem ve všem. Jakoby ve vesmíru byla nějaká skrytá zrada.«

Pokud se týká Nietzscheho, naprosto nelze říci, že by se podobal staré filosofii přehlížením spleťtosti faktů. Naopak, vyjádřil nespořádanost světa naprosto nelítostným způsobem. »Charakter světa je chaos,« napsal v »Radostné vědě«. Ale blíží se staré filosofii zálibou v radikálním řešení. Jeho nadčlověk — to je takové radikální řešení. Stará filosofie byla někdy nelidská v tom, že raději volila smrt než život. Nietzscheova filosofie je nelidská v tom, že volí nadčlověka místo člověka. Nietzsche opovrhoval systémy ve filosofii a ukládal svou filosofii do aforismů. Ale příchod nadčlověka do jeho filosofie znamená, že konec konců přece jen neodolal uvést svou filosofii v systém. Počítával potřebu korunovat nějakým způsobem svou víru v život; i korunoval ji naukou o nadčlověku. Kdyby měl méně starého sklonu k radikálnímu řešení a velkým gestům, byl by ji korunoval naukou o člověku. To jest klenba, kterou dal své víře v život Chesterton.

Přesně řečeno, Nietzsche nebyl tak uzpůsoben, jak

musí býti uzpůsoben člověk, aby uvěřil v obyčejného člověka. Vysvětlení je v dekadentní, chorobné stránce jeho bytosti. Jeho nervy byly příliš útlé a jeho mysl příliš hypochondrická, než aby snášely bez protestů fakt obyčejného člověka. Chesterton má pravdu, praví-li, že byl vybíravý. Brandes napsal kdysi o Nietzscheově filosofii, že jest to »aristokratický radikalismus«. Nietzsche mu odpověděl, že jest to »nejchytřejší slovo, jaké jsem dosud o sobě četl.« Kdybychom chtěli říci něco, co by se hodilo na Chestertona, musili bychom říci pravý opak: demokratická uctivost. Čteme-li životopis Nietzscheho, pozorujeme, že už od mládí byl nejen jeho duch, ale i jeho nervy a smysly aristokratické. Lze říci, že nervy každého chorobného člověka jsou do jisté míry aristokratické: nesnášejí bez škody některé obyčejné dojmy. Ne proto, že by byly silné, nýbrž proto, že jsou slabé. V Nietzsche, který měl neobyčejně útlé nervy, vzbuzoval obyčejný člověk leckdy nevolnost. Byl by chtěl mít celý svět tak čistý a desinfikovaný jako operační sál. V jeho požadavku hygieny je něco z toho nenormálního důrazu, jaký se na hygienu klade v nemocnici. Chesterton poznamenal, že každý, komu bylo někdy špatně a byl v tom stavu namačkáán do vozu pouliční dráhy, může pochopiti city, jež chová Nietzsche k člověku.

Miluje život a pro své uzpůsobení málo miluje člověka, stál Nietzsche před podstatnou nesnází: jak milovati život bez bytosti? Psi na příklad jsou velmi líbezná zvířata, ale nelze milovati život jen pro psy nebo pro rybičky, které někteří lidé mají také rádi. Malá je láska k životu, která svoluje milovati svět pouze pod tou podmínkou, bude-li pustý a nezalidněný. Nemoha se nikdy zcela smířiti s člověkem, vymyslí si (z příčin, které dlužno nazvati dekadentními) Nietzsche nadčlověka. Věří v život, poněvadž přijde nadčlověk. A člověk je jen mostem k nadčlověku:

«Člověk je cosi, co má býti překonáno... Urazili jste cestu od červa k člověku, a leccos je ve vás dosud červ. Kdysi jste byli opicí — a i nyní je člověk opicí... Nadčlověk je smysl země... Co je velkého na člověku, jest, že je mostem a nikoliv účelem; co lze milovati na člověku, jest, že je přechodem a zánikem.»

Sotva bychom mohli uvésti něco, co by bylo schopno vzbuditi větší nelibost v mysli Chestertonově než tento druh poesie. To je vývoj obrody v život: nejdříve nevíra v život, pak víra v život z něhož je však dosavadní člověk vylučován. (Toto stadium, jak patrně, je ještě na půl pessimismem: kdyby nebylo naděje v nadčlověka, nestál by život za mnoho.) Konečně víra v život, která činí člověka svým středem. To jest případ Chestertonův.

Nejde ani o to, že Nietzscheova víra v nadčlověka je biologicky zřejmě nesprávná a že je založena na zcela primitivní představě vývoje. Jde o to, může-li duše lidská býti vyplněna představou: já, most k čemusi, plodím další můstky; na mém životě není nic zvláště cenného; ale pokládám si za čest, že jsem dobrým hnojem; povstane z mých kostí jednou nadčlověk.

To, opravdu, jest aristokratický radikalismus.

Povolání a záliby.

V. Koenig:

Safety first, aneb kapitola o leteckých neštěstích.

Novinami prošla právě v těchto dnech zajímavá zpráva o nuceném přistání letadla britské říšské společnosti letecké (Imperial Airways) na hladině Canalu. Duchapřítomný pilot přistál s letadlem, které nebylo vodní, s krajní opatrností a dovedností, rozdělil opatrně cestující tak, aby letadlo bylo v rovnováze a bezdrátový signál SOS přivolal brzy pomoc. A anglické úřední radio, vyslané do světa o této zajímavé příhodě, dodává s pýchou oprávněnou: »Stroj podle všeho bude také zachráněn. Nedojde-li k tomu, bude to první letadlo, které ztrácí britská říšská společnost do roku 1924.« Poslední věta učiní na českého čtenáře, který je zvyklý téměř každý týden čísti o některém leteckém neštěstí československého pilota, dojem pro naše letectví nijak příznivý, neboť pochopitelně napadne myšlenka, že patrně naše letectví je horší, když nemůže se pochlubit stejným sebevědomým prohlášením, že od roku 1924 neutrpěli jsme ztráty letadla. Budiž však hned podotknuto, že takový úsudek by byl sice pochopitelný, avšak přes to poněkud nespravedlivý, neboť poznámka britského radia se týká obchodního letectví a ne vojenského a na našich dvou československých tratích dosavadních, z nichž Státní Aerolinie létají již plné tři roky a trať továrny Aero Praha—Mariánské Lázně funguje druhý rok, nestalo se, zaplatbůh, dosud také žádné neštěstí; trať Aero může se rovněž pochlubit, že nejen dosud neztratila jediného letadla a že je nad to jednou z evropských leteckých tratí, které vykazují největší pravidelnost dopravy. Nechceme tím ovšem srovnávat úspěchy britské s úspěchy našich leteckých tratí, už z toho důvodu, že nelze ani zdaleka srovnávat frekvenci na tratích britských a našich, avšak přece chceme ukázati, že i u nás nevypadá věc letecká tak špatně, jak by se mohlo zdáti z četných nehod a neštěstí, které naše letectví stihají, a že letecká neštěstí spadají hlavně na vrub letectví vojenského, které ovšem pracuje ve zcela jiných poměrech a předpokladech než letectví civilní a obchodní zvláště. Vyjmeme-li z této úvahy dvě neštěstí, která se letos na našem území přihodila Mezinárodní letecké společnosti, jež není tratí československou, ač Československem vydatně subvencovanou (a to z toho důvodu, že tyto případy by vyžadovaly kapitoly zvláštní), vidíme, že československé obchodní letectví se z kapitoly o leteckých neštěstích čestně vymyká. Ale přes to kladu na začátek svého článku podtržený citát z anglického radia, neboť je mi důkazem, že Angličané zdůrazňují bezpečnost svého obchodního letectví právě v tom pevném přesvědčení, že zásada »S a f e t y f i r s t« — bezpečnost nejprve — je hlavním heslem dobrého letectví.

Podíváme-li se po dlouhém řetězu letošních neštěstí bez ohledu na zmíněná již dvě neštěstí Mezinárodní letecké společnosti, shledáme, že našim letcům doma i v cizině a cizím letcům u nás se přihodilo v roce 1926 celkem 17 neštěstí, při nichž přišlo o život 19 osob. To je číslo nemalé, na naše poměry při technicky slušné úrovni našeho letectví nepoměrně velká. (Připočteme-li i neštěstí Mezinárodní letecké spo-

lečnosti u Tachova, stoupne počet mrtvých na 25!) Při tomto počtu nelze už mluvit jen o nešťastných náhodách a naše veřejnost to cítí velmi správně, jestliže se ptá, co je tedy příčinou, že se tolik mladých, zdravých lidí zabije. Aby se mohla dáti skutečně spolehlivá odpověď na tuto otázku, je třeba provést statistiku našich leteckých neštěstí podle příčin. Ty můžeme rozvrhnouti na tři skupiny: 1. porucha na stroji, 2. vnější vliv (počasí), 3. vina pilota. Přehlédneme-li letošních 17 neštěstí, o kterých zde mluvíme, dostaneme tento obraz:

Neštěstí, způsobená poruchou letadla, stala se celkem čtyři. Do nich spadá smrtelný úraz kapitána Ochrany ve Francii na francouzském letadle, a to jen jako pozorovatele. Při nouzovém přistání v důsledku poruchy motoru stala se u nás neštěstí dvě, poruchou řízení zaviněno bylo neštěstí jedno, a to na stroji závodním při trainingu na letecký závod o cenu presidenta republiky. Z toho vidíme, že vinu na neštěstích nelze přičítati špatné kvalitě strojů a také ne nedostatečnému ošetřování letadel, jak se domnívá sociálně demokratická interpelace, podané v těchto dnech ve sněmovně; interpelace ta má však pravdu potud, že na mnoha místech lze pozorovati pokles dosavadní úrovně a že je třeba armádě zajistiti dostatečné množství kvalifikovaných ošetřovatelů letadel.

Pokud jde o neštěstí, zaviněná vnějšími vlivy, zaznamenáváme letos dvě neštěstí, při nichž letadlo narazilo v mlze na překážku — v únoru v Prostějově vrazil do věže v mlze pilot Vlček, v září narazil rumunský letec Banciulescu v mlze na Praděd.

Nejhojnější však je ta skupina leteckých neštěstí, která byla zaviněna neopatrností letců. Tu lze konstatovati čtyři neštěstí, která se stala při provedení ostré zatáčky v malé výšce, v důsledku čehož letadlo sklouzlo po křídle. Při neopatrné akrobacii stala se rovněž čtyři neštěstí, do nichž počítám srážku dvou letadel při akrobacii ve skupině, která se přihodila 28. srpna v Olomouci, i tragickou smrt jednoho z našich nejlepších letců, dra Zdeňka Lhoty, který přes zákaz konstruktérů provedl s přetíženým letadlem střemhlavý let. Neopatrností pozorovatele způsobeno bylo jedno neštěstí, které zaplatili letci životem (pozorovatel zaklestit fotografickým přístrojem řídicí lana). Neopatrností bylo nesporně zaviněno hrozné neštěstí, které se přihodilo v Praze při odletu jihoslovenské letecké eskadry a při kterém zahynuli dva jihoslovanští a jeden československý letec. Poslední neštěstí, pardubické, které je zdrcující tím, že oběti při něm byli i diváci, není dosud úředně vysvětleno a lze mít podle všech známek za to, že i zde hrála úlohu neopatrnost. První zpráva úřední oznamovala jen příjezd vyšetřovací komise, která má zjistiti definitivně příčinu neštěstí, ale další zpráva již vydána nebyla. V Lidových Novinách jsem hned po neštěstí ukázal na to, že je důvodně domnění, že neštěstí bylo zaviněno neopatrností, aniž na toto domnění bylo uznáno za vhodné úředně odpovědět. Ale i kdyby neštěstí pardubické bylo zaviněno počasím, jak se tvrdí v soukromé polemické zprávě Národního osvobození a Národních listů, nemění to nic na faktu, který vyplývá z uvedených údajů, že hlavním činitelem při leteckých neštěstích u nás je neopatrnost

letců a v největší míře nedbalost letecké kázně.

Co rozumíme leteckou kázní? Je to podrobení se letce za letu jistým pravidlům a předpokladům, které zaručují takovou bezpečnost letu, při které i za selhání stroje nebo při chybě pilota je možno zabrániti katastrofě, nenastala-li ovšem nepředvídaná komplikace. Tyto zásady bezpečnosti především jsou: létati v takové výšce, aby v případě nouzového přistání mohl si pilot vyhledati místo co nejvhodnější, startovati a přistávati podle všech pravidel bezpečnosti a vystříhati se přistávání a startu akrobatického, prováděti prudké zatáčky ve výšce, ve které není propadnutí letadla nebezpečné, nesestupovati při akrobacii pod jistou minimální výšce, která nemá býti pod 400 metry, vystříhati se všech zbytečných bravur a nesmyslných, bezúčelých extratur. Jestliže pak se letecký provozuje i u letců profesionálních z největší části jako vášně k létání, je důležitost kázně letecké dvojnásobná a musí býti uvědoměle pěstována. Musí býti součástí jakéhosi leteckého svědomí pilota a musí míti ovšem na prvním místě ráz jisté dobrovolnosti, tak jako si musí ukládati jistou kázeň každý řádný sportovec. Jestliže se na sportovcích (alespoň dříve) žádala určitá přísná životospráva, je nutno žádati ji i na letci a také ona patří do pojmu letecké kázně. Je tedy třeba morální výchovy letce k pevné sebekázní na prvním místě. Uvažme, že i vojenský letec je na letadle mimo dosah někoho třetího, kdo může jeho prohřešení ihned pokárati. Letcova působnost je individuální a velmi samostatná a svodů k prohřešení je mnoho. Nemusí to být ani snaha vzbuditi obdiv, ačkoli i ta jistě má velký vliv na letce, nýbrž prostě uchvácení jakýmsi nadšením z letu, které zná mnoho těch, kdo se s letectvím seznámili, i když letci nejsou. A tu je třeba, aby letci bylo již při školení vštípeno, že jeho povinností je dbáti pravidel bezpečnosti a že každý neodůvodněný odstup od zásady »Safety first« je hříchem proti leteckým, třeba nepsaným zákonům. Stejně musí býti vštěpováno letci i vědomí, že má-li ráno létati, nesmí ztrávití noc při alkoholu a v nevyspání, a zejména vojenský velitel, který si všimne, že některý jeho podřízený se proti této životosprávné zásadě prohřešil, měl by z a k á z a t i let takovému letci. Snad se může namítnout, že by to byl zásah do osobní svobody, ale na druhé straně dlužno uvážiti, že zde lze spojit výchovu s péčí o bezpečnost lidského života. Námitka, že takto by se dospělo k takovému stavu, že letec, který si zaflámoval, byl by ještě zproštěn služby, nepadá v leteckém na váhu, protože žádný letec není povinen letěti na rozkaz a před každým letem má dáti prohlášení, že se cítí letu schopen, a při indisposici, kterou není třeba dokládati lékařsky, nýbrž prostě svým vlastním pocitem, může kdykoli let odmítnouti. Zákaz letu ve stavu zřejmé fyzické deprese tohoto druhu nemůže tedy míti ráz zbaňování povinnosti, nýbrž spíše výchovného morálního trestu. Ale přímý trest musí stihnouti každého vojenského letce, jenž se provinil proti řádům letecké kázně, která v tomto případě se rovná přece i kázní vojenské. Veřejnost může tedy žádati plným právem, aby letecká kázeň byla u vojenského letectva pěstována jako kázeň vojenská.

Bohužel však nelze se zbaviti dojmu, že právě tam je to s leteckou kázní dosti špatné. Pilota civilního vede k letecké kázní vědomí, že jsou mu svěřeny cizí životy,

a tento krotící moment odpadá u pilota vojenského, jehož bojovným prostředkem je akrobatické manévrování. U nás se v poslední době, zdá se, vyvinul takový duch, že se přimhuřuje oko nad poklesky proti letecké kázní s toho hlediska, že »letcům se nesmí bráti elán«. Názor od základu falešný. Vojenský letec musí být, pravda, odvážný a musí dokonale ovládat akrobacii, ale nesmí být nesmyslně hazardní. Dovedeme-li provést akrobacii ve výši 1000 metrů, pak ji dovede provést také, bude-li toho třeba, ve výši dvou set metrů, aby ji však ve 200 metrech prováděl v míru, je zcela zbytečné a nesmyslné nasazování života. Letec, který je v boji, může voliti akrobatický start nebo přistání, avšak bez vyššího důvodu provádět takové kousky by se mělo pokládat za trestuhodné. Jedním z nejnebezpečnějších kousků leteckých je tak zvaná piketa, při které letec letí velkou rychlostí více méně prudkým směrem dolů v určitém směru. Ta se u nás provádí přímo vášnivě, a příklad specialistů v akrobacii svádí i méně zkušené. Měl jsem příležitost vidět dvakrát provádět piketu na hangár až na blízkost nějakých deseti metrů a to před očima vysokého leteckého důstojníka, aniž tento důstojník proti letci zakročil jinak, než polousměřavým napomenutím, aby se to víckrát nestalo. Napomenutí to zní skoro tak vyzývavě jako výzva: dělej to tak, aby to nikdo neviděl. A to je to, co může rozvrátit celou disciplínu, nejen tu odborně leteckou, ale i vojenskou vůbec. Nemůže být přece ve prospěch letecké kázně a dokonce ne kázně vojenské, jestliže letec ví, že dělá něco, co dělat nemá, ale nad čím se shovívavě mhouří oko. Jsou však případy ještě křiklavější, kdy byla zřejmě porušena kázeň nejen letecká, ale nesporně vojenská. Stalo se letos v květnu, že rotmistr vyletěl bez příslušného povolení s vojenským letadlem, zaletěl si nad Prahu a podletěl s tímto letadlem železniční most. Kozel ví, jaký letecký smysl to má, létat pod mosty; letecká kázeň takovéhle bravury nepřipouští. A to se stalo nad to bez povolení na vojenském letadle. Jaký trest stihl za to pilota, když na nepřipustnost takového počínání bylo veřejně ukázáno? Byl přeložen z Prahy k letecké škole v Prostějově, ale v předposledním Osobním Věstníku MNO bylo již zase uveřejněno jeho zpětné přeložení do Prahy. Jsem si plně vědom, že řeknu věc, která vzbudí mezi letci asi nelibost, jestliže vyslovím úsudek, že v tomto případě měl být trest mnohem přísnější a důslednější, i když šlo o letce velkých schopností. Přeložení z Prahy mohlo být pro něho ovšem velmi nepříjemné, ale svým krátkým trváním vypadá docela tak, jako by se mu řeklo: »co děláš hlouposti, tohohle jsi mohl sobě i nám ušetřit«. Naopak, zde bylo třeba říci, že pilot provedl věc nadobro zavrženíhodnou a trestuhodnou, a potvrdit to skutkem důsledným. Úplně se už přimhuřuje oko nad prováděním akrobacie pod přípustnou výškou. Víím z četných rozhovorů s letci, že se dívají na věc namnoze tak, že alespoň mimo obvod letiště je jim dovoleno i to nejodvážnější, co by na letišti muselo býti pokáráno, ale zároveň zřejmě mají pocit, že toto pokárání je jen formální, jako je pokárán pešák, který se při pozoru poškrabe na noze. Tato ležérnost ovšem může mít velmi osudné důsledky, zahnízdí-li se v našem vojenském letectví trvale, a nutno s důrazem upozorniti, že náprava je velmi potřebná. Nutno to zdůrazniti tím spíše, jestliže se nedbalost letecké kázně projevuje letos markantně na leteckých neštěstích. A je zcela správné,

jestliže sociálně demokratická interpelace žádá o vysvětlení také v tomto směru. Zde dlužno skutečně volati již k odpovědnosti místa v letectví rozhodující a žádati záruky, že přes tuto věc se nebude přecházeti s lehkomyšlností. Jde o ducha našeho letectví a veřejnosti jsou odpovědni ti, kdo naň mají vliv rozhodující, neboť ti odpovídají i za to, jak potom v této věci postupují jejich podřízení.

Není tomu dávno, kdy francouzská publicistika rozvinula podobnou otázku, když se množily nápadně případy letecké nekázně. Při tom se musí vzít v úvahu jistý průbojný a sangvinický rys francouzské povahy, který bylo zde třeba krotit, a dlužno přiznati, že z otázky bezpečnosti a kázně se brzy stala jakási otázka veřejná, jejíž rozvinutí mělo velmi dobrý vliv. Anglie však je vzornou zemí v tomto ohledu, neboť její letectví je proniknuto principem »Safety first« od zdo-la až nahoru a lze vidět, že to nemá nijaký nepříznivý vliv na výkonnost anglického letectví, nýbrž jen to přispívá k vnitřní solidnosti anglického letectví. Totéž platí i o Americe, kde se dokonce bere za základ i psychický výběr letců. Je třeba, aby u nás vedoucí letecká místa si uvědomila, že je třeba pěstovati zásadu bezpečnosti důsledně a uvědoměle. Je to jejich povinností.

Jaroslav Kolman-Cassius:

Galerie advokátů.

II.

Na prvním místě v našem albu advokátů chtěli bychom míti podobenku Nepodplatitelného.

Vždycky měli jsme dojem, že nejlépe reprezentuje cnosti stavu, cnosti, jichž ethos patří spíše do kategorie světské než světecké. Jméno vypůjčili jsme si od Carlyla, který ve své Francouzské Revoluci nazývá tak jednoho rovněž výtečně zavedeného advokáta, jehož právě jméno bylo Robespierre. Napsati pod naši podobiznu právě jméno brání nám ohled na advokátní komoru, která tento obor duševní práce chce ušetřiti reklamy a patrně má pro to své dobré důvody. Ostatně v našem případě bylo by to nošení sov do Athén. Podpisujeme tedy první podobiznu

Nepodplatitelný.

Nepovede-li se, ušetříme si blamáže, bude-li podoba dobrá, je jméno zbytečné. Carlyle měl své literární důvody, proč na svém advokátu Velké Revoluce, který tak úspěšně hájil svoji klientku, že soukromí žalobci ztráceli hlavu v nejstřízlivějším toho slova smyslu, vyzdvihl právě jeho aristidovský rys a pokřtil ho na Nepodplatitelného. Mohli bychom také zcela dobře literárně odvodniti pseudonym našeho advokáta, kdyby někdo činil proti němu námitky. Ale pochybujeme, že by se takový nespokojenec našel a měl dosti odvahy.

Náš »sinavě zelený,« jak také Carlylova démonická obrazotvornost nazývá Nepodplatitelného, nemá sice, bohudíky, k dispozici revoluční tribunál a guillotinu, ale tím není řečeno, že by strana, která byla tak neprozřetelná, že se stala soukromou žalobnicí na klienta, jejíž hájí Nepodplatitelný, nechvěla se o svoji kůži.

Nepodplatitelný není z těch advokátů, kteří se pipalají s dobrými vlastnostmi svých klientů. Nepodplatitelného zajímá dobro v celku, dobro veřejnosti. Žalovaný, jehož pře byla hodna Nepodplatitelného, nemůže býti vinen zločiny za vinu mu kladenými. A kdyby, budou tu jistě

věci důležitější. Nechť klidně sedí na své lavici obžalovaných a nestará se o svůj osud. Bude-li o něčem před soudem řeč, nebude to o jeho vině. Ale běda, žalobcům, skrze které pohoršení přichází a kteří, zapomínajíce na své zločiny, odváží se jíti na slunce spravedlnosti s máslem na hlavě. Není člověka v republice, byf nosil hlavu sebevýše, jehož máslo by Nepodplatitelný nevedl v patrnosti. Lze se jen diviti jeho hluboké víře v dobro a pokrok při tak pronikavé znalosti špatných stránek lidské povahy a veřejného života. S touto zdánlivou nesrovnalostí shledáváme se u všech velikých Zasloužilců v náboženství i v politice. Je to houževnatost vyznavačů, kteří vidí svůj ideál v celé nedosažitelnosti. Všichni zakladatelé náboženství cítili propast ateismu u svých nohou.

Ukážeme našeho advokáta nejdříve v jeho politickém životě a potom teprve v právnickém. Nebudeme ovšem probírat všechny ty triumfy jeho politických pří a líčit pokaždé znova a znova, jak vrhal přes hlavy svých žalovaných klientů těžké žaloby na hlavy těch, kteří žalovali. Vždycky poměrně v největším bezpečí byli ti na lavici obžalovaných, kterým bylo jen vydržeti bouři, jež táhla od stolku obhájce přes jejich hlavy a potlačiti soucit s nešťastnými protivníky, na jejich hlavy se snesla.

Kdybychom jen slovem naznačili jeden takový mejdan, čtenář byl by doma. To jsme ale mohli Nepodplatitelného podepsat hned na začátku. Nechceme tak lacino zhostiti se svého úkolu. Máme ctizádost, aby čtenář poznal Nepodplatitelného nikoli po slavné pověsti, ale i v intimní, málo známé situaci, zkrátka, na prosté kabinetní podobence, která by mohla býti v rodinném albu.

Za tím účelem je nám jíti daleko do minulosti a do zastrčených hostinců na Starém Městě pražském, jichž maloměstskou idylu právě vzrušily volby do vídeňské sněmovny.

Miláček pražského lidu byl tehdy v nemilosti pro jakýsi výrok nedosti husitský na Staroměstském náměstí. Tehdy se česká politika prohrávala věcmi, kterými ji dnes Monsignore Šrámek a Hlinka vyhrávají. Pražští měšťané počali projevovati nesmělý zájem o protikandidáta přes všechny hrozné pověsti, které toho nového muže předcházely. Staroměstské domácnosti trnuly nad odvahou smělce, o němž se mezi jiným pravilo, že kazí jejich syny. Od dob Sokratových nepozbylo toto podezření na své vražednosti a stačilo samo, aby Staré Město pomstilo svoji mládež.

Ale onen muž měl vin bez počtu.

Rouhale se — pravili zákonníci a starší lidu. Řekl, že hradčanský zámek, sídlo českých králů je hromada kamení a mluvil hříšně o věcech, které ji mohou přežiti. Rozbořím chrám tento a ve třech dnech jej zase vzdělám, nebo tak nějak podobně mluvil prý tento kacíř. A v staroměstských hospůdkách zasedla svorně k pivu nemilosrdná Ukřížuj! a čekala, až nový kandidát se objeví před soudem lidu.

A skutečně jednoho dne přišel a mluvil na svou obranu. V oblaku hospodského dýmu a pod nízkým stropem mluvil on, abstinent, sklenicím piva bez počtu o tom, že nepřišel, aby mládež kazil, ale aby ji vychovával. A synové otců, kteří zachmuřeně poslouchali nad svými sklenicemi, vydali radostné svědectví, že je tomu tak a jejich starostliví otcové kývali nedůvěřivě hlavami, zvyklí poněkud ve svém Ukřížuj. A jak je s tou hromadou kamení? pravili. Ta hromada kamení ležela jim na srdci. A nový muž, upiv trochu sodovky, jal se vypravovati veselým hlasem a blýskaje přátelsky černýma očima,

jak je to s tou hromadou kamení. A otcové pokyvovali hlavou a zdálo se jim, že škůdce jejich mládeže má v mnohém dosti pravdu. Nebyli tak zcela hloupí a zlí ti staroměstští měšťané, byli to jen takové nedůvěřivé české palice. A když muž s hromadou kamení odpověděl vždycky tak pěkně a po sousedsku na jejich otázky, podívali se na sebe a zdálo se jim dokonce jakoby ten člověk nebyl docela tak tento a jakoby to s jejich syny nebylo právě nejhorší. A že by se snad dalo ledacos dělat, kdyby na to přišlo. Tak se totiž na Starém Městě mluvílo, když to někdo vyhrál na celé čáře. A že by tedy třeba tady kmotr ten a ten měl za ně odpovědět, co si oni, staroměstští měšťané, o tom myslí.

Ale dříve než se kmotr ten a ten rozkolíbal, vstal vedle muže, který vyhrál svou hromadu kamení — Nepodplatitelný.

Nikdy otcové zkažených synů neviděli něco podobného. Vysoká postava pročísala si přísně vousy, upřela pronikavý pohled čistých modrých očí na nehodné otce, až sklopili zrak v rozpacích, a první slova obhajovací řeči hvízdla vzduchem jako karabáč.

Nikdy otcové zkažených synů neslyšeli něco podobného. Domnívali se odjakživa, že sedí před svými sklenicemi jako neomylní soudcové, jimž je rozhodovati o posvátnosti hromady kamení a nikomu jinému. Věděli o všelijakých svých neplechách, ale neměli tušení, že je to s nimi tak bídné. Nevěděli, že jsou naplněni hříchy a neřestmi až po okraj a že Pokrok, přemáhaje svou ošklivost, stojí bezradně nad jejich odpornou mizerností, která mu stojí v cestě. Chtěli se zpočátku bránit proti této zdrcující žalobě, ale což pak se uděluje žalovanému slovo, když mluví veřejný žalobce? To už je jeho osud spečetěn.

A tak seděli zkažení otcové zkažených synů mlčky ve své hospůdce a zlověstně pohlíželi do svých sklenic, naslouchajíce řinčení velkého zlatého knoflíku v pravé manšetě Nepodplatitelného. V každém z nás je jakýsi nezmarlý optimismus, součást pudu sebezachování, který se dá těžko přesvědčit, že by to bylo s námi tak mizerné.

Přes všechny přesvědčivé důvody Nepodplatitelného a naléhavé řinčení jeho knoflíků vzchopilo se Staré Město, sedící na lavici obžalovaných kam je Nepodplatitelný posadil, a chytilo se v sebeobraně vzdorného úmyslu, žiti dále neřestným životem, ačkoli bylo už tak blízko obrácení. To je ostatně jeden ze stínů justice, která dovede spíše zatvrzovat, než napravovat. A když manšetový knoflík Nepodplatitelného přestal řinčet, podívali se sousedé zase na sebe a viděli, že jsou rozhodnutí nezvoliti kazitele jejich mládeže, s nímž byla tak pěkná a rozumná řeč a zvoliti zase jejich nevěrného Husitu i s jeho Panenkou Marií. Báli se Nepodplatitelného. Zvolili kazitele mládeže až po letech a doprovodili ho v triumfu do jeho hromady kamení, která od této chvíle začala býti zase historickou jak si to staroměstští občané tak nějak představovali, když nechtěli dát dopustit na její posvátnost. Ne, nebyli tak docela zkažení otcové zkažených dětí, chtěli se jen dohovorit při pivě a nikoli na lavici obžalovaných. Nepoznali Nepodplatitelného.

V rigorosním a suchém ovzduší právnickém je žalobci mnohem nesnadněji ujíti lavici žalovaných a zaslouženému potrestání, když se ujme věci žalovaného Nepodplatitelný. Tam řinčení manšetového knoflíku má osudovou závaznost. Tam z nevinného návrhu obhájce počne vyrůstati strašný žalobce a roste a roste a s ním

přestupkový soud vyrůstá, dokud mu stačí kompetence a soud, také roste a roste a když už nemůže, odročí se na neurčito, aby přemýšlel o trestní instanci, která by byla hodna této žaloby. Po takovém návrhu, je ubohému soudu jako pořadateli politické schůze, kterou policejní komisař rozpustil.

Na lavici žalovaných lze posadit také máslo, které nosila Revoluce pod svou frýgickou čapkou. Nic není Nepodplatitelnému nemožného.

Ve všech oborech setkáváme se u Nepodplatitelného s touto nepolovičitostí. Nejen poctivost a pokrok, ale také politika, průmysl, peníze jsou jeho doménou. Tato advokátní praxe má všecka »p«, jak se říká. Mohli bychom říci, že Nepodplatitelný žil s vyznamenáním jako jistě s vyznamenáním vykonal svoje právnícká studia. Je primus advokátní praxe a života, zasluhuje i v naší galerii první místo. A jako každý primus má ve své povaze onen chlad dokonalosti, který tak nerad dává sousedům opisovat. Jinak neví na Nepodplatitelného nikdo nic, zatím co on ví všechno. A oznámí to na příslušném místě, až bude vhodná doba, jak se na primusa patří.

Jen nedávno žalovali na něho v novinách obecní starší z V., že plot jeho vily jim jde do obecní cesty. Domnívají se, že Nepodplatitelný dá se podplatit lokálním patriotismem? Uvidíme, činí-li obec V. výjimku a chodí na slunce bez másla.

Georges Carpentier:

Psychologie boxu.

Slavný francouzský boxer napsal knihu »Má metoda boxování«, z níž je přeložen tento článek.

Zdá se, že průměrný boxer psychologii boxu příliš nehodnotí, a přece je to jádro věci, kolem něhož se při zápase vše točí. Vezměme za příklad boxera kalibru Freda Welshe. Lidé jako on děkují za své úspěchy především práci svého mozku při zápase, stálému vypočítávání příčin a jejich pravděpodobných následků v boji (často za velkého rizika).

Je-li boxer tímto učením proniknut a je-li při tom dostatečně pohotový, pak je předurčen k úspěchu v zápase proti tomu, kdo má sice neobyčejnou technickou zdatnost a je nadán znamenitými fyzickými vlastnostmi, nemá však žádoucí inteligence, aby těchto vlastností dovedl plně využít.

To neznamená, že nelze získati onoho duchovního vzdělání, kterého je třeba k tomu, aby se člověk stal dokonalým boxerem. Lze dojíti arci k různým stupňům, ale vyžaduje to úplného soustředění se na box.

Někteří pokládají box za pouhý sport, který nevyžaduje nic více než dokonalou techniku úderu, spojenou s hrubou silou. Nikdy nebylo většího omylu. Boxování je opravdu umění, které lze přivést k neobyčejně vysokému stupni. Bohužel málo lidí a ještě méně boxerů si dá práci s tím, aby zdůvodnili psychologickou stránku tohoto umění; a dokud je situace taková, dotud bude vznešené umění zastřeno stále mrakem pochybností. V žádném jiném sportovním odvětví není lidská nota tak zdůrazněna jako v boxu, a vyzývám každého, aby mi jmenoval sport, v němž duchovní spolupůsobení vystupuje více do popředí než zde.

Je tu něco pronikavého, původního, lidského v souhrně. Přidává mi přímo nepochopitelné, že při všeobecném posuzování boxu nemluví se o něm jako o nejskvělejšim tělesném cvičení, že jest sport, který nejen rozvíjí muže, ale vychovává i jeho povahu. Tvrdím, že život boxerův je nejčistší a nejmravnější, alespoň u boxerů, kteří počítají na úspěch. A pokud běží o to, že prý box dává původ vzniku hrubých instinktů, tvrdím, že

tato domněnka může se zroditi jen v mozcích závistivých slabochů nebo lidí duševně méněcenných. Je to naopak zušlechťující sport, který, je-li pěstován ve smyslu sebeochrany, přivádí k rozkvetu i krásnou vlastnost soucitu. To platí o pravém boxeru, neboť se nedotýkám těch výjimek, které jsou v každém sportovním odvětví a které jsou hanbou samy sobě, Svědomitý boxer jest vždy dobře vychovaný, slušný chlapík, který je gentlemanem od přírody a který je vždy ozdobou svého národa. Ve Francii příkladně box vykonal pro tělesné i mravní zlepšení mladé generace víc než staletí poučování ve smyslu fyzickém i morálním. Je jisto, že francouzská rasa se v důsledku těchto skutečností rok od roku lepší. Od doby, kdy mohutná vlna atletického sportu zaplavila Francii, je zdůvodněna naděje, že i vojenské schopnosti tím získají.

Nehledě k této okolnosti, tvrdím, že box má všechny žádoucí vlastnosti, aby vychoval z mladých mužů dobré chlapíky. Ve Francii je to dávno uznáno, a my boxeři nejsme pokládáni za méněcenné, jako je tomu v Anglii, nýbrž dokonce za muže, kteří vynikají něco nad průměr. Odtud také, že zatím co box stojí ve Francii na přirozeném sociálním nívau, v jiných zemích je v poutu předsudků čím dříve budou dobré vlastnosti boxu uznány, tím spíše přijde toto ušlechtilé umění k svým právům. V mé vlasti je tomu již téměř tak.

Doba a lidé

Barbara:

O starém a novém bydlení.

Kreslil architekt Jaromír Krejcar.

Co je modní a co je moderní? Modní je všechno, co je právě teď v modě. Co se momentálně líbí, co potírá uvyklost a zevšednělost staré formy náhlostí nové formy. Moderní je všechno, co vyplývá z potřeb nové doby, z nových účelností a nových ekonomičností. Pokud je krok ku předu pokrokem, přináší nám tedy pokrok vždycky něco nového. Každý pokrok ovlivňuje jednotlivcův život a vyvinuje jej, převrací staré zvyky v nové. Dnes třeba připisujeme ve svém životě docela jiné místo vzduchu, pohybu a prostoru, než připisovaly naše maminky. Také pojmy se mění a pod slovy v z n e š e n ý, u š l e c h t i l ý, n o b l e s n í představujeme si my jiné veličiny než lidé před námi. S velkou námahou podařilo se nám zjednodušiti svoje potřeby, svůj vkus a svoje okolí, ve skromnosti nalézáme zušlechťení, v opravdovosti a solidní jakosti věci spatřujeme žádoucí její hodnoty, v trvanlivosti předmětu a jeho účelnosti hledáme jeho krásu. Čím prostší a účelnější je věc, tím více námahy, času a peněz nám ušetří. Tím více nám vyhovuje. Pronikáme k podstatě, zavrhuje všechno, co nám ubírá místa a vzduch pro účelné věci. Ztratili jsme nejvypěstěnější schopnost generace před námi: schopnost »dělati jakoby«. Neděláme jakobychom měli drahé kožichy, nemáme-li jich, nýbrž nosíme prosté kabáty z anglických látek místo nich a vykonávají nám tutéž službu. Nestavíme se, jakobychom měli mnoho obrazů a soch, přepřelujeme své byty barvotisky a sádrovými odlitky, ale máme jediný pěkný

obraz, shledávající, že prázdná plocha stěny je také krásná. Nepředstíráme, že jsme strašně vznešená rodina, přijímající hosty v plyšových salonech, kde na stolečku leží plyšové, plechem kované album fotografií s tetičkou, když byla mladá, se strýčkem, když se ženil, a s pradědečkem, když se narodil. Nezastrkujeme svůj život do temných koutů, netísíme se ve tmavém pokoji jen proto, abychom ten světlý přenechali plyšovým lenoškám, nenosíme jiné šaty ve všední den a v neděli, nepovažujeme vůbec žádný den za slavnostní, kdy je třeba býti zvlášť čistým a upraveným. Prostě nerozdělujeme už život na takový, jaký je a který je třeba zakrýti, a takový, jaký by měl býti a který je třeba předstírat. A žijeme prostě ve svém bytě podle svých poměrů a možností.

Tím odpadlo především rozdělování bytu na určité kouty, sloužící vždy určitému účelu. Nemáme-li vilku někde za městem s několika sáhy trávníku, která by byla rozdělena ideálním způsobem podle anglického zvyku na první patro, kde jsou ložnice, koupelny a privátní místnosti, a přízemí, kde jsou obytné, pracovní a společenské místnosti, musíme využití svého třípokojového bytu tak, abychom do něj vměstnali všechno, co potřebujeme. Potřebujeme v něm spát, jíst, pracovat, potřebujeme v něm přivítat hosty intimní i méně intimní, potřebujeme se v něm koupat, ráno někde cvičit a večer někde posedět s knihou nebo obrázkovými časopisy. To všechno potřebujeme dělat pohodlně a příjemně a nemáme byty proto, abychom se jimi chlubili a aby svědčily o našem bohatství a vkusu, ale proto, abychom v nich krásně žili. Kdybychom rozdělovali své byty na jídelnu, ložnici, společenský pokoj, pracovnu atd., potřebovali bychom pěti- nebo šestipokojové byty, jako nalézaly naše maminky ve starých, patricijských domech. Nivelisace příjmů, která staví skoro všechny členy středních vrstev před tytéž možnosti utrácení a výdajů, nám to nedovoluje. Musíme tedy své malé byty přizpůsobiti všem svým potřebám a přáním.

Je to velice lehké. Předně: nebydlíme už v jednotlivých pokojích, bydlíme v celém bytě. Pokoj není oddělen od pokoje pevně zamčenými dveřmi, jak to bývalo, nýbrž dveře stojí dokořán, někdy jsou vysazeny úplně, jindy se zašupují do stěny a umožňují zdvojnásobiti prostor anebo alespoň jsou skleněné, aby tvořily co nejmenší překradu. Jeden pokoj je organické pokračování druhého. Stojí-li v jednom pokoji psací stůl a lenoška, stojí v druhém pokoji kulatý stůl, na kterém jíme, a zase lenoška. Je-li třeba, otevřeme dveře a oba pokoje tvoří skvělou společenskou místnost.

Nejsme nikdy na rozpacích, co do pokoje dáme. Považujeme za výhodu, jsou-li poloprázdné, a nikoli za nedostatek. Nestavíme do nich tedy nic, co tam nemusíme mít. Všechny etažerky se soškami a vásičkami, všechny skříňky, vitriny atd. jsou dávno na půdě (odvážnější přestěhovali je s půdy do kamen). Nepova-

žujeme svoje byty za výstavní místnosti, kde bychom stavěli do militaristického pořádku všechno, co jsme kdy dostali, zdědili, koupili. Všechn svůj majetek, nádobí, výšivky, talíře a vásy, pokud je vůbec máme, schováváme ve skříních. Naše vybavy také se nepodobají vybavám našich babiček: nedostali jsme k výbavě pět servisů: ten s motýlky a ten se zlatem, nýbrž máme prosté nádobí a jen tolik, kolik ho potřebujeme. Nemáme stříbrné náčiní, které není k ničemu, jen aby stálo na stříbrníku a čas od času se čistilo všelijakými prášky a mastičkami. Nemáme ani zbytečná těžítka ani mističky se žabičkou, ani porcelánové pejsky nebo papoušky, vyžadující zvláštní stoleček, na stolečku dečku a to všechno dohromady kout pro sebe, šetříme místem, nemajíce ho nikdy dost, v tomto ohledu jsme nenasytní. A proto se nám stalo nepotřebným mnoho kusů nábytku, které naše maminky považovaly za nezbytné.

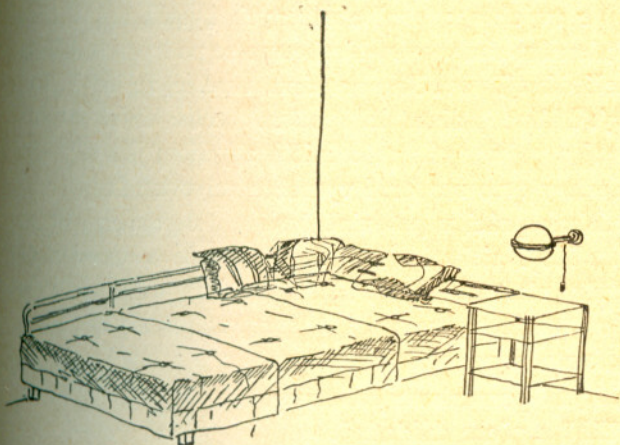
Jakýmsi střediskem bytového zákulisí je koupelna a předsíň. Koupelna už dávno neslouží za skladiště starých klobouků, obnošených šatů, o nichž se dříve nikdy nevědělo »k čemu se někdy hodí« a o kterých dnes víme, že se nikdy k ničemu nehodí. Také smetáky, lyže, tatínkův cylindr a žehlicí prkno dáváme jinam. V koupelně se koupeme, mimo to tam máme umývadlo, zrcadlo a toaletní stolek. Není tedy vůbec třeba, aby v pokoji, v němž spíme, stál nějaký kus nábytku, připomínající naše nedbalky: ani umývadlo s mramorovou deskou, ani strašlivé toaletní stolečky s kolínskou vodou, hřebeny, zouváky a háčkem na zapínání bot. Druhá místnost, která odlehčuje bytu, je předsíň. V předsíni má býti skříň. Ideální ovšem je míti pokojík, který by sloužil za šatničku, i kdyby byl jako dlaň, ale takové řešení je možné obyčejně jen v soukromých vilách. Ani v bytě nepatří však skříň do pokoje, nýbrž do předsíně. Na stěny nepověsíme parohy, nabité na prkénka a vycpanou sojku, ani tam nedáme krajinku, kterou malovala teta Boženka, když se učila malovat u Engelmüllera, nýbrž dáme tam skříň tak velikou, jako je prázdná stěna a tak vysokou, jak dosáhneme. Máme-li prázdné stěny dvě, dáme tam skříně dvě. Tím vyklízujeme z bytu do příslušenství nejsoukromější úkony, které způsobují nejvíce nepořádku.

Třetí důležitá věc v moderním bytě je moderní kuchyňská skříň. Taková skříň musí pojmouti všechno, co dříve pojímaly tři kusy nábytku, ale protože toho máme podstatně méně než minulá generace, povede se nám to určitě. A tím jsme vyklidili zbytek potřebných věcí z bytu do příslušenství. Poněvadž jsme se omezili jen na opravdu potřebné, získali jsme prostor, a přenecháváme byt tomu, k čemu jedině smí sloužiti: totiž k bydlení.

Pro pokoje zbývá poměrně malé zatížení: Spíme a jíme v nich, pracujeme v nich, trávíme v nich své příjemné samoty a obcujeme v nich s lidmi. Abychom žili příjemně, musíme míti byt zařízený tak, abychom

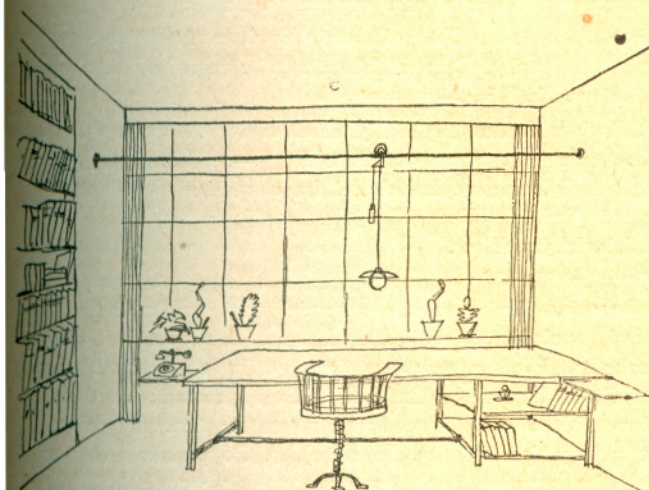
všechno tohle mohli dělati pohodlně. Největší problém malého bytu jsou ložnice. Ideální by byl malý pokoj, kde by nebylo nic než postel, stůl, lampa a okno, v létě v zimě dokořán. Kde takové místnosti není a kde je třeba využití všech koutů, abychom získali organické spojitosti všech koutů mezi jednotlivými místnostmi, je nejpraktičtější, spíme-li na moderních spa-

KR

cích pohovkách, které jsou ve dne oتمانou a v noci postelí.

Pak potřebujeme pracovní stůl, tedy prostý hladký stůl co nejučelnější pro práci, kterou konáme. Nemáme na něm ani kalamář s dakličky ani těžítka s patronami, které jsme si přinesli z války, ani panny v ří-

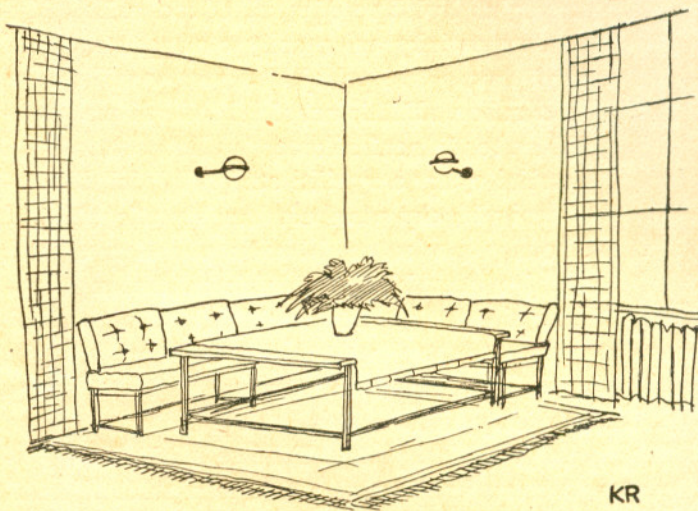

KR

zách, nesoucí žárovky. Máme na něm jen potřebné věci.

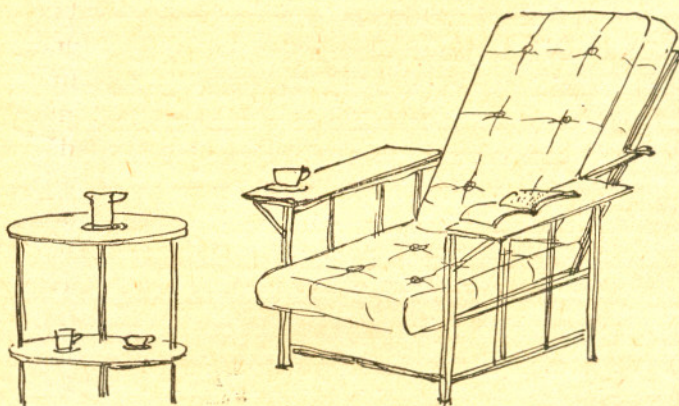
Třetí naprosto potřebný kus nábytku je stůl k jídlu. Dnes už dávno není zvykem, zvátí dvanáct lidí k večeři, a ve středních vrstvách je naprosto zbytečno pozvat si obrovský podlouhlý stůl, na který se klade ukenná pokrývka, na tu vyšívaný běhoun a na ten řehoun vása. Sedí-li dva lidé u takového stolu, zabírajícího střed velikého pokoje, vypadají v něm jako dvě ztracená kuřata v prázdné nádražní dvoraně. Nám stačí úplně kulatý stůl, pro čtyři lidi, který se dá vytáh-

nouti a prodloužiti v elipsovité. Takový stůl postavíme do kouta. Střed pokoje zůstane prázdný a získáme tím volné místo pro oči, a pak vzduch a prostor.

KR

Ostatní kusy nábytku roztrousíme po bytě podle toho, kde potřebujeme, aby stály. Není-li žádný pokoj zasvěcen účelu, bydlíme-li ve všech, je skoro lhostejno, co kde stojí. Otevřené dveře zjednáují nám jednotný prostor, a je našim úkolem zařídit v něm obytné kouty a přihlížeti k perspektivě celku. Rozdělíme-li spornivě všechny potřebné kusy nábytku, ukáže se, že nám

KR

zbyde místa dost a dost na všelijaké měkké lavice, na osamělou lenošku, na pohodlnou židli. Přejde-li nás navštívit několik lidí, posadí se právě tam, kde jsme až do té chvíle pracovali, seděli, nebo jedli.

Tím, že jsme odstranili všechny zbytečnosti, dostaly naše okna, dveře a stěny docela jinou roli, než měly dříve. Dříve byly polozastaveny, pokryty obrazy a všelijakými závěsy. Dnes jsou skoro holé, a všechny efekty působí tísnivě na celé okolí. Jediná dekorativnost, která nám zbývá, spočívá v tom, že se staráme o estetické hodnoty předmětů, o kterých jsme dříve ani nevěděli, že existují. Kliky na dveřích a oknech nás ruší, mají-li nějaký barokový nebo jiný -o v ý tvar a celé uzpůsobení našeho bytu vyžaduje prostých tvarů, dobrého materiálu, jednoduchého zařízení. Okno ústí do světa a nepřikrýváme je celé záclonami, storamai

s vzorečky a panáčky. Pouštíme oknem především světlo do pokoje, a nikoliv všelijaké přitímí. Malba stěn je světlá a tmavé romantické tapety s illuší spadalého listí a utrhaných květů se nám už dávno nelíbí. Myslíme, že naše maminky ani nesnily o půvabu moderní malby, když dávaly své pokoje malovat vystřihamými klišátky s ovrubou růžiček nahoře. Moderní malíř pokojů přišel na to, že není zákonem nařízeno omalovati stěny do určité výšky a vyběliti strop. Shledal, že pravdělnost není vždycky půvabná. Vznikly tak všelijaké odvážné kousky a vám snad budou připadatí divoké, zatím jsou jen nezvyklé, zítra však už budou samozřejmé. Tak si třeba představte obílený pokoj, v jehož hranách tam, kde se stýkají stěny navzájem a stěny se stropem, běží pronikavý barevný pruh. Nebo pokoj, jehož strop je vymalován právě tak jednobarevně jako stěny, a arkýř sytými pruhy. Také se stává, že se maluje každá stěna jinou barvou, a je to překrásné, nedivoké, uklidňující. Jsou všelijaké pokoje a někdy i pouhý jejich tvar svádí k zábavnému malování. Takhle vypravená stěna je už vlastně dekorativní stěnou, a je třeba velmi opatrně v ní řešiti rozvěšení obrazů. Rozhodně je taková stěna sama sebou velmi pěkná a nemáte-li pěkné a cenné věci, které byste na ní pověsili, nechte ji raději prázdnou.

Výběru jednotlivých předmětů, které stavíme do svého bytu, věnujeme docela jinou pozornost, než se to dělávalo. Dříve bylo zvykem vybrati si u truhláře jídelnu, ložnici a salon v celku. To přišlo už hotové do domu, rozestavilo se to a žilo se v tom ve věčném boji s nedostatkem místa. Dnes potřebujeme jednotlivé kusy nábytku podle velikosti bytu a podle svých potřeb a objednáme si je. Především žádáme, aby naprosto vyhovovaly všem našim požadavkům, pak žádáme, aby byly jednoduché. Splníme-li tyto dvě podmínky, nemusíme se starati o jejich krásu. Budou už pak hezké samy sebou. Můžeme říci s jistotou, že pohodlná lenoška je hezká lenoška, skladná skříň je krásná skříň, a účelný stůl je znamenitý stůl. Naproti tomu skříň, do které se nic nevejde, je špatná skříň a židle, na které se špatně sedí, je nepotřebná židle. Tvar věcí vrácen je účelu, a účelnost věcí řídí se podle našich nových, jasných, prostých a logických požadavků.

Právě tak, jako existuje pokrok tvarů předmětů, existuje současně a souběžně pokrok estetiky předmětů. Máme dnes celou industrii, která se zabývá estetikou barvy a vzorů bytových látek. Historisující, matné a nudné gobelíny odpovídají naší touze po barvitě svěžesti právě tak málo, jako historisující lenošky odpovídají našemu smyslu pro pohodlí. Jsme hrdí na přítomnost a zůstáváme v ní, nevztahujeme se více k minulosti. Máme nové látky nejpevnějších kvalit a překrásných barev. Barevná škála dneška je bohatá, jásavá, odvážná a prudká, a nebojíme se naplniti své prostorné byty akordem jásavých textilních seskupení.

Máme barevné polštáře pro pohodlí, ale současně i jako pastvu pro oči, a právě jako se nebojíme velikých kroků, rytmického pohybu, průvanu otevřených oken, nebojíme se barev. Ztratili jsme nervové citlivosti a dekadentní záliby v tajuplném přitímí, milujeme vyslovené, prudké a kouzelné barvy ve dne a milujeme zdravé a poctivé světlo večer.

Ve svých moderně zařízených bytech hospodaříme moderním způsobem. Nechceme se podobati sedlákům, kteří dávají pavučinu na ránu, tvrdíce, že jod je škodlivý. Máme k dispozici spoustu mechanických vymožeností a nejsme tak zpátečníčtí, abychom jich nepoužili. Všechny tyto moderní vymoženosti vykonávají hospodyňskou práci v polovině času a s desetinou námahy. Umožňují získati volný čas pro sebe a nečiní z žen otroky vlastního bytu. Naše maminky měly byt k věčnému uklízení, rovnání a spravování. My jej máme k životu a pohodlí, a moderní doba s novými ekonomickými pomůckami umožňuje nám ukliditi jej rychle, zběžně a přece důkladně.

Nové knihy.

A. M. Nexö: Výhra. Přeložil Josef Peták. Knihovny »Dobrá četba« sv. 4. Cena Kč 5.—. Povídka o lidské dřině a proletářské bídě.

J. M. Guyau: Zánik náboženství. Z francouzštiny přeložil L. Haut. Výňatek z díla francouzského filosofa »Beznáboženství budoucnosti«. Nákl. »Volné myšlenky«. Za Kč 6.—.

Frant. Kupka-V. Cháb: Bohové, náboženství a kněží. S kresbami Fr. Kupky. Črty z historie náboženství. Nákl. »Volné myšlenky«. Za Kč 4.—.

J. Racine: Faidra. Přeložil Jindřich Hořejší. Knihovny »Dobrá četba« svazek 5. Stran 93. Cena Kč 5.—. »Faidra« je jedním z nejkrásnějších a nejlepších děl francouzské klasické literatury. Překlad Jindřicha Hořejšího je dokonalý; je sám o sobě skvělým básnickým dílem.

Jaroslav Koudelka: Ženevský protokol, idea a organizace světového míru. Kniha vznikla z mezinárodní soutěže Chelického mírové společnosti v Praze a byla odměněna její cenou. Obsah: 1. Před protokolem (ideál míru v minulosti; starý systém), 2. Protokol (Úmluva o Svazu národů; od Úmluvy k Ženevskému protokolu; boj o protokol; Ženevský protokol, idea a organizace světového míru), 3. Po protokolu (od protokolu ke kompromisu; Locarno a po něm; závěr). Text Ženevského protokolu a přehled literatury uzavírá knihu. Nákl. »Činu« za 27 Kč.

Karel Poláček: Lehká dívka a reportér. Nová kniha známého humoristy, tentokrát z ovzduší redakčního, které autor, sám žurnalista podrobně zná. Četné ilustrace J. Mrkvičky. Cena 18 Kč. Nákladem F. Topiče, Praha I., Národní třída č. 11.

Pp. předplatitele

upozorňujeme na složenky p. ú. š. vložené do tohoto čísla a prosíme o vyrovnání předplatného pro IV. čtvrtletí a event. nedoplatků.

Administrace.

Cose píše o našich knihách

Z nových románů.

Do nového, tentokrát fantastického románu »Vrba zelená« (nákladem F. Borového, str. 354, cena Kč 40.—, váz. Kč 52.—), vložil, jak se zdá, Rudolf Těsnohlídek kus romantické touhy, z níž kdysi vyrostly první jeho práce a jež ho zcela neopustila ani tenkrát, kdy přejemnělý a životem neukožený snilek zašel si pro obrodu do drsné skutečnosti předválečného a válečného Brna, jehož místní svéráz dovedl několikrát originelně s příměskem humoru zachytiti; ani zde, ve »Vrbě zelené«, neopouští sice docela lidové a pouliční oblasti brněnské, jeho kočí František mluví brněnským žargonem s nádechem hanáctiny, a Brno zůstává dějištěm této podivuhodné fantastické historie, v níž společnost náhodně sešlých lidí podniká Čechovský výlet ne sice do dávné minulosti, nýbrž do budoucnosti, a to vzdálené plných tisíc let, ale humor a satira, jež prostupují volný děj Těsnohlídkův, v závěru knihy jsou vystřídány steskem obou hlavních účastníků příštích dobrodružství, malíře Jarýna a docenta Mikuláška, po tom, co právě prožili a z čeho se vrátili do rušných ulic dnešního Brna. »Zelený, zelený, to znamenalo klam, to znamenalo sen, nejpůvabnější stav, který smrtelník vůbec má,« říká si Mikulášek, kterého v tomto snu odvedla si »pod vrbu

tyto a jiné partie, podmaňované horkým zájmem o současné poměry, stejně jako zlodějsko-cikánská hantýrka, kterou mluví příští lidé z dob, kdy na místě Prahy stojí jakási Lhota, u Čáslavě obývají Němci-švihlíci, Plzeň je domovem Slováků a kdy se lidstvo dělí na národy ne podle jazyka a krve, nýbrž podle stravy, jako by byly bolestným výsměchem vývojové přetoknosti, nevážnosti k řeči, podceňování mravní tradice.

Těsnohlídkova fantasie se v tomto románu budoucí primitivnosti, která se však dá nacytatí na taneční odrhoavačky, inspirovala nejrozmanitějšími motivy; nejsou to jen charakteristické časovosti od socialistických hesel až po ženské kouření: Těsnohlídek s nimi sloučil i romantické vidiny pohanského dávnověku s patriarchálními starci a úzkostlivými otci, s kultem bohů a názorovým konservatismem. Ale celý román právě při množství těchto různorodých složek a kypivých nápadů je dějově rozvíňován bez ústřední jednoty; jednotlivé epizody trpí rozvleklostí a náhodnost v jejich seskupení má příčinu právě v nedostatku pevného cíle. Jak bylo řečeno: mistry jako by běželo o satiru, jindy však jen o volnou, bezúčelnou fantasii, a onen závěr, o němž jsem se zmínil, s apotheosou krásy klamavého snu nepřiléhá dobře k obhroublé disciplinovanosti ženských táborů a osudů. Leč i tak lze se plně oddati požitku z četby této knihy, v níž zajímají právě oba póly mezi nimiž se pohybuje autorova inspirace: na jedné straně sen, na druhé život; román není konečným vyslovením tohoto básníkovy osudu, ale jest osvěžující právě chaotickou neurčitostí, z níž se v tvorbě Těsnohlídkově může zrodit dílo, v němž poměr snu a života bude vyjádřen v celé obsažnosti. *Miloslav Hýsek, Národní Listy, 24. IX. 1926.*

ZEMĚ ? PRUHŮ ? A HVĚZD ?

zelenou«, v příští formu manželství, koketní Jízdenka, a »škoda té vrby zelené«, cítí bolestně utikaje do širých polí, stejně jako Jarýn, ve své kavárně si uvědomující, »jak je prázdná a pusta, jak je nelidsky šedivo v tomto světě poctivců a pořádků«, v němž se nic neví »o té spodní vrstvě společnosti, kde klíčí kořeny a tihnou sa světlo, aby nesly jehnědy fantasie a touhy«.

Ale tento nový, příští svět, v němž je dovoleno »představovati si vrchol lásky a čas jako vrbu zelenou, vrbu dlouhých, zlatých prutů nad běhutými vodami«, Těsnohlídek líčí ve stálé souvislosti s dneškem. Jeho román je plný různých narážek; počíná se arbesovskou romantikou groteskního zabarvení, ale jakmile se — tato změna není v románě zcela jasně osvětlena — jeho dnešní mužové ocitli na rumišťech Brna, na kterých se v budoucnosti žije, počínají se tyto drobné ironie, jež se potom táhnou celým pásmem volně rozvíjeného děje. Kniha mistry působí dojmem, že běží o satiru: hle, kam vedly popřevratové sny o příštím bratrství lidí, o zduchovení živořa, v němž absolutní hodnoty potlačí materiální stránku; kam vedlo zkracování pracovní doby, jež znamenalo snižování mravního významu práce, až byla pokládána za zločin a zbyla jen povalečům, kteří proto opanovali svět; kam vedl odklon od starého uspořádání ve vztahu mužů a žen, případně obcování se žen mužům a zženštění mužů, úplné vystřídání jejich úloh, práv i povinností: stařenka Vořech, čtenářka dávných knih, která má Čapkův »Krakatit« i Zapovu kroniku a o české revoluci z roku 1918 mluví s netajenou pohrdou, ostře zkritisovala starou civilizaci. Lidé se vrátili k prehistorickému primitivismu s těmito novými výsledky. Ženy vladaří, jsou otci, namlouvají si a se žen, muži jsou jim odkázaní na milost a nemilost, noviny stačí obstarat novinářský »kluk« Silěnka ze Špilberka, uctívají božstvo starého Babinského — co se svět stará o nějaké sensace! Jenom žid Tausik si žije po svém podle zásady, že »my židi byli vždycky rebelant a revoluce, ale pod střechou jsme konservativ jako rakouská šlechta«; i konkurenční napětí mezi Punkevními jeskyněmi v Moravském Krasu a jeskyněmi sloupskými trvá po tisíciletí —

Nové verše Tomanovy.

(Stoletý kalendář. Vydal Fr. Borový v Praze. Cena Kč 60.—.)

Karel Toman patří svou básnickou i lidskou osobností mezi ony básníky ze starší generace, kteří dovedli uchovati se čisti před maloměstáctvím i světáctvím buržoasie. Vůči soustavné společnosti stojí většinou v anarchistické vzpouře, vybíraje si předměty své lásky a úcty mezi věcmi, lidmi i zřízeními podle svých okolností sklonů. Sdílí osud všech těchto básníků: nejen, že se právem cítí vyobcovancem ze současné měšťácké společnosti, ale typ vagabunda, žijícího život na vlastní pěst a ve vzpurné nevšimavosti vůči měšťácké společnosti, tento romantický symbol, charakteristický pro soc. izolaci tvůrčích lidí v měšťácké společnosti, je mu přímo programem, a zároveň — vedle stejné anarchisticky zabarvené lásky k vlasti — jediným kolektivem, s nímž ho pojí pocit pospolitosti: »Se všemi vagabundy světa — bych pít chtěl — se všemi vagabundy světa — bych jít chtěl — se všemi vagabundy světa — do nebeského království bych šel.« Takto anarchisticky vidí i revoluční úsilí proletariátu a proto s ním sympatizuje. Přese vše, co ho dělí od kolektivistického ducha doby, našel několik jedinečných veršů pro vyjádření třídního boje, líče předměstí (»I slunce je škoda, když někdy zapadne v ten všivý kout. Všeho je škoda krom bacilů msty v kanálech«), revolučního údělu proletariátu (»my, chudá pakáž, chceme od jakživa znovu dělit svět«), jeho vzdoru (»smích a zpěv a veselí snad rádi nevidí, však dosud nezdanili velmožní chleboďárci«) a krásně vystihl význam Leninův mohutnou básní. Vedle drobných, útržkových a příležitostných básní jsou tu básně veskrze lyrické. Tyto vrcholky knihy vyznačují se úsečnou, refrénovitou formou, jejíž všechny součásti jsou čistě vyvázeny.

Reed, »Rovnost«, 15. září 1926.

ČASOVÉ KNIHY

Druhý zájezd presidentův na Moravu
a do Slezska ličí publikace

PRESIDENT MEZI SVÝMI

Knížka tato, doprovázená množstvím obrázků zůstane historickým dokumentem lásky našeho lidu ke svému vůdci. Školy a knihovny objednejte ihned!

Za Kč 9.—.

Dr. Zdeněk Nejedlý,
profesor Karlovy university:

DR. KRAMÁŘ

ROZBOR POLITICKÉHO ZJEVU

— — — »mluvte jasně a hlasitě, aby váš hlas zněl po celé republice a z ní i dále za hranice, aby tak svět pochopil, co je pravda a co není pravda«, vyzývá autor politické pracovníky. Řečníci a organizace objednejte ihned!

Za Kč 3.90.

Dr. Josef Lepšík:

ZÁKON NA OCHRANU REPUBLIKY

S důvodovou zprávou. S výkladem a poznámkami. Připojen zákon o státním soudě.

Za Kč 8.—, váz. Kč 12.—.

U knihkupeců a v nakladatelství FR. BOROVÝ, Praha.

ENGLIŠ:

OTÁZKY

A

NÁZORY

Kč 40.—.

Naučte se myslit hospodářsky!

Sledujte souvislost všech věcí!

Ne lesklými frázemi, ale znalostmi hospodářských příčin a důsledků můžeme jedině provádět dobrou sociální politiku! Čtěte proto knihy Englišovy, jež vyšly v nakladatelství Fr. Borový v Praze II. K dostání u všech knihkupeců.